

ԼՈՒՅՍ

Մշակութային և հասարակական ամսագիր

لويس

LOUYS
Armenian Monthly

ISSN 1682-5446

175 Հունվար, 2013 թ. No 175, January 2013 ۱۷۵ بهمن ماه ۱۳۹۱ شماره

Այս համարում

Հայերեն բաժին

- 1- Իրանահայ Համայնք.....1
- 2- Երեւանի Իշխանապետություն.....8
- 3- Արցախի հանրապետություն.....10
- 4- Արեւմտյան Հայաստան.....10
- 5- Միջազգային.....11
- 6- Մշակույթ 13
- 7- Խոհեր.....20
- 8- Գծանկարչություն.....20
- 9- Հայերեն-պարսկերեն առածանի.....20

Պարսկերեն բաժին

- 1- Լուրեր.....1-4

Ճապիկի առաջին էջում՝ Հանգուցյալ Լեւոն Մինասյան
Վերջին էջում՝ Նոր գրքեր

Համար 175, հունվար 2013 թ.
No. 175, January 2013
ماهنامه لویس - شماره ۱۷۵ بهمن ماه ۱۳۹۱

ԼՈՒՅՍ

Մշակութային եւ հասարակական ամսագիր

Արտոնատեր եւ գլխավոր խմբագիր՝

Էդ. Բաղդասարյան

Փոստարկղ 15875-9488 Թեհրան - Իրան

Էլեկտրոնային փոստ՝ louys_monthly@yahoo.com
Ինտերնետային հասցեն՝ www.louysonline.com

LOUYS

Armenian Cultural and Social Monthly

License-holder and Editor-in-Chief

Ed. Baghdasarian

www.Edic-Baghdasarian.com

POBox 15875-9488 Tehran – Iran
E-mail : louys_monthly@yahoo.com

Internet : www.louysonline.com

Թերթի Գինը՝ Հատավաճառ - 5000 ռիալ
Բաժանորդագրություն՝

Իրան՝ մեկ տարի՝ 60,000 ռիալ
Արտասահման՝ մեկ տարի՝ 50 ԱՄՆ դոլար

Հոդվածների հեղինակների կարծիքները կարող են չհամընկնել խմբագրության տեսակետներին:
Արտատպության դեպքում հղումը «ԼՈՒՅՍ» - ին պարտադիր է:

Ահա թե ինչեր ունեն նախագահի 4 թեկնածուները

Փետրվարի 18-ին կայանալիք նախագահական ընտրություններին իրենց թեկնածությունն առաջադրածները ներկայացրել են իրենց ունեցվածքի մասին տեղեկություններ: Մեկական գույքի մասին հայտարարագիր ներկայացրել են միայն 4 թեկնածուներ:

1-«Ազատություն» կուսակցության ղեկավար 54-ամյա **Հրանտ Բագրատյանը:** Նա Երեւանում Արաբկիր 25 փողոցում ունի 613 քմ տարածքով առանձնատուն, ինչպես նաեւ Սայաթ Նովա 33 շենքում 120 քմ մակերեսով բնակարան: Ավետիսյան փողոցի իր բնակարանի մակերեսն էլ 85 քմ է: Նույն հասցեում նա ունի նաեւ ավտոտնակ 16.2 քմ տարածքով, որը, հավանաբար նախատեսված է նրա «Նիսսան X-trail»-ի համար, ինչն իրեն է պատկանում 2003 թվականից: Նա որպես ԱԺ պատգամավոր տարեկան ստանում է 2 միլիոն 180 980 դրամ, Ռուս-հայկական համալսարանից՝ 1 միլիոն 73 900 դրամ, Ուկրաինայի 91 439 հրիվինա, Ֆրանսիական Perod Richard-ից, որտեղ իր մասնաբաժինը կազմում է 0.0003%, 9400 եվրո, Ամսու Ռոտունեն վարձավճարից էլ ստանում է 7 միլիոն 342 հազար դրամ: Հայտը լրացնելու դրությամբ ունեցել է 65000 հազար դոլար: Նշենք, որ նա ամուսնացած է Նանա Բագրատյանի հետ, եւ նրանք ունեն մեկ դուստր եւ մեկ որդի:

2-Նախագահի մյուս թեկնածու, «Ժառանգություն» կուսակցության առաջնորդ Բաֆֆի Հովհաննիսյանն իր հայտարարագրում նշել է, որ Երեւանի Նորք համայնքի 15 փողոցում ունի տուն: Նա Երզնկյան փողոցում ունի գույք: Նշենք, որ նա ծնվել է 1959 թվականին, ԱՄՆ-ի Կալիֆոռնիա նահանգի Ֆրեզնո քաղաքում: Ամուսնացած է, ունի 5 երեխա՝ Կարին, Տարոն, Վան, Շուշի, Արմեն-Ռիչարդ: Կինը՝ Արմենուհի Հովհաննիսյանը:

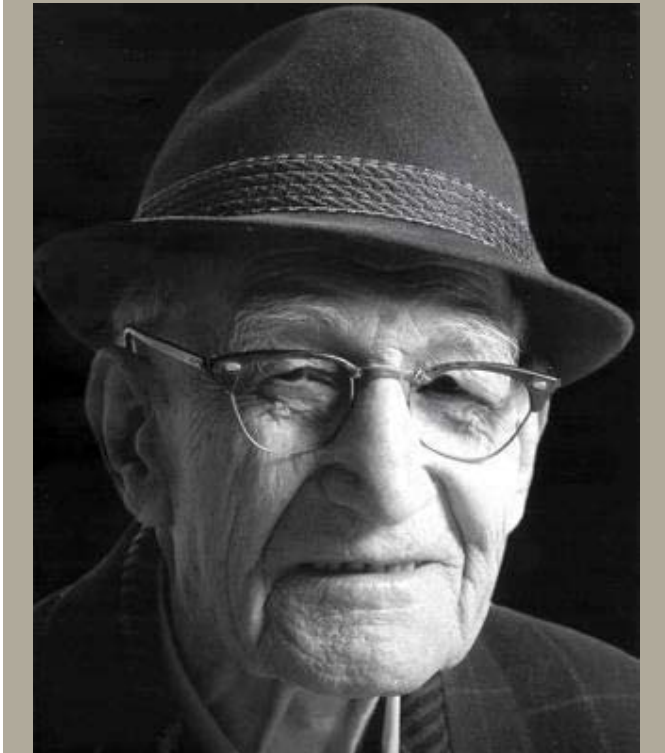
3-Գործող նախագահ, ՀՀԿ ղեկավար 58-ամյա Սերժ Սարգսյանը նշել է, որ ԼՂՀ Ստեփանակերտ քաղաքում ունի 96 քմ ընդհանուր տարածքով բնակարան: Նրա շարժական գույքն էլ «Միցուրիի Մոնտերո»-ն է: Ունի թանկարժեք իրեր՝ հնաճ արձանիկներ եւ քանդակներ՝ 18-20-րդ դարի, կտավների հավաքածու՝ Սարյանի, Հակոբյանի, Քոչարի, Կոչոյանի, Աբեղյանի, Խանջյանի, Մինասի եւ Բաշինջաղյանի եւ թվով 32 կտավ ժամանակակից նկարիչներից: Նախագահի աշխատավարձը տարեկան կազմում է մոտ 6.5 միլիոն դրամ: Նրա եկամուտների մեջ նշված է նաեւ, որ «Արարարտ» բանկին տված փոխառությունների դիմաց ստանում է 10 միլիոն 925 535 դրամ: Հայտարարագրի լրացման պահին նախագահն ունեցել է 108 միլիոն 400 հազար դրամ: Նշենք, որ նախագահն ունի երկու դուստր՝ Անուշն ու Սաթենիկը, երեք թոռնիկ՝ Մարիամը, Արան ու Սերժը:

4-Ինքնաառաջադրված 45-ամյա Վարդան Սեդրակյանն էլ է աչքի ընկնում իր բավական «փարթամ» ունեցվածքով: Նա Կոտայքի մարզի Եղվարդ քաղաքում ունի 0.141 հա հողամաս, նույն քաղաքի Գարեգին Նժդեհ թաղում եւ 2 սեփականություն՝ 0.16 հա մեկերեսներով: Կոտայքի մարզի Քարաշամբ համայնքի 5-րդ փողոցի 7-9 հողամասերը՝ 0.255 հա մակերեսով, նույնպես իրենն են: Նույն վարում ունի նաեւ անասնազոմ՝ 294.6 քմ-ով: Քանաքեռ-Զեյթուն վարչական շրջանի Մարկավազի 34 հասցեում ունի 252.4 քմ մակերեսով առանձնատուն, իսկ Արաբկիր վարչական շրջանի Շիրվանզադե փողոցի 3-րդ շենքում՝ 132 քմ-անոց բնակարան:

Իրանահայ Ըամայնը

Իրանահայության մեծ կորուստը

Իր մահկանացուն կնքեց վաստակաշատ բանասեր Լեւոն Գ. Մինասյանը

2012 թ. դեկտեմբերի 31-ի կ. հ. ժամը 3:30-ին, Նոր Զուղայում, հիվանդանոցում իր մահկանացուն կնքեց Հայ Մամուլի բազմամեա աշխատակից, մտավորական, բանասեր, վաստակավոր ուսուցիչ եւ բազում ուսումնասիրական ու պատմական գրքերի հեղինակ **Լեւոն Մինասեանը**:

Ծնել էր 1920 թականին՝ Փերիայի Խոյզան գյուղում. տարրական ուսումը ստացել էր գյուղում ապա սովորել էր Նոր Զուղայի հայոց ազգային դպրոցում ու Սպահանի կոլեջում, եւ համալսառանում ռոպես ազատ լսարանի մասնակից: Մինչեւ իններորդ սովորելուց հետո՝ թողեց դպրոցն ու վերադարձավ գյուղ, ամուսնացել ու մնացել է գիւղում: Շուրջ 40 տարի պաշտոնավարել է հայոց դպրոցներում (10 տարի եղել է Խոյզանի դպրոցի տեսուչ եւ լինելով Փերիայի դպրոցների ընդհանուր պատասխանատու՝ այցելել է բոլոր գյուղերը եւ վերահասու եղել դպրոցական խնդիրներին, հետագայում ազգային դպրոցների կողմից հրավիրւել է Նոր Զուղա եւ 30 տարի պաշտոնավարել: 90 հայերէն եւ անլի քան 30 պարսկերէն ու մի քանի անգլերէն գիրքերի հեղինակ է:

«Լույս»-ը խորապես վշտակցում է հանգուցեալի հարազատներին եւ համայն իրանահայությանը:

Իրանահայությունը կորցրեց իր ամենագիտակ ու համեստ բանասերին; Հարկ եւմ համարում հանգուցյալ Լեւոն Մինասյանի վախճանումը ցավակցել մեր բոլոր ժողովրդի եւ մասնավորապես նրա ընտանիքի հետ միասին;

Ես կարդացել եւ օգտագորեմ նրա բոլոր գործերը, Ալիք օրաթերթում լույս տեսած նրա առաջին հոդվածից սկսած մինչեւ վերջին աշխատությունները:

Լեւոն Մինասյանը բառի բուն իմաստով մարդ էր, հայ էր, մարդասեր ու հայասեր, հայ մշակույթի սիրահար, իր հայրենի գյուղի ու գավառի ջատագովը, նա օգտակար էր գտնվում ցանկացած անհատի, ով նրան էր դիմում: ստացած թերթերին ու գրքերին անդրադարնում էր անխտիր, Նոր Զուղայի Մատենադարանի նյութերի երկարամյա ժառանգ կարգավորողը, ավելի քան 10,000 գավառական/պատմական նամակների դասավորողն ու ուսումնասիրողը, բազմաթիվ գրքերի հեղինակ, Իրանահայ պատմության մուծ էջերի անգուգական բացահայտող, այսպես կարելի է գրել հարյուրավոր էջեր իմ սիրելի բարեկամ եւ ավագ եղբայր՝ Լեւոն Մինասյանի մասին...

Նրա հիշատակը միշտ վար կմնա մեր սրտերում, նրա անունը միշտ կփայլի հայ գիր ու գրականությանն եւ բանասիրության մեջ:

Սիրելի Լեւոն, եթե մարմնով հեռացել ես մեզանից, սակայն քո լուսավոր պատկերը միշտ վառ կմնա ամեն գիտակից իրանահայի սրտում:

Խնրագիր՝ Դր. Էդիկ Բաղդասարյան՝ Գերմանիկ

Նոր Զուղայի հայ համայնքն իր վերջին հրաժեշտը տուեց վաստակաւոր ուսուցիչ եւ ազգային-հասարակական գործիչ Լեւոն Գ. Մինասեանին

Չորեքշաբթի, 09 Յունւար 2013 09:44

Թղթակից (Նոր Զուղա) - Երէկ՝ երեքշաբթի, յունւարի 8-ին, Նոր Զուղայում, հոծ բազմութեան ներկայութեամբ, տեղի ունեցաւ վաստակաւոր ուսուցիչ եւ ազգային-հասարակական գործիչ Լեւոն Գ. Մինասեանի ազգային յուղարկաւորութիւնը, որն իր մահկանացուն էր կնքել

2012 թուականի դեկտեմբերի 31-ին՝ 92 տարեկան հասակում:

Թաղման եկեղեցական արարողությունը տեղի ունեցավ առաւօտեան ժամը 11-ին, Նոր Ջուղայի Ս. Աստուածածին եկեղեցում, նախագահութեամբ Թեհրանի հայոց թեմի առաջնորդ Ս. Մեպուհ արք. Սարգսեանի եւ մասնակցութեամբ՝ Սպահանի հայոց թեմի առաջնորդ Ս. Բաբգէն եպս. Չարեանի ու հոգեւորականաց դասի: Հանգուցեալի հարազատներից բացի՝ թաղման արարողութեանը ներկայ էին նաեւ՝ Իսլ. խորհրդարանում հարաւային իրանահայութեան պատգամաւոր Ռոբերտ Բեգլարեանը, Սպահանի նահանգապետարանի, Իսլ. մշակոյթի եւ առաջնորդութեան հիմնարկի, Սպահանի 5-րդ շրջանի քաղաքապետարանի եւ Կրօնական փոքրամասնութիւնների գրասենեակի բարձրաստիճան պաշտօնատարներ, Սպահանի հայոց թեմի ազգային մարմինների ու ենթամարմինների, շրջանի Հայ Դատի յանձնախմբի, միութիւնների եւ հայոց ազգային դպրոցների ներկայացուցիչներ ու հոծ թուով հայ եւ պարսիկ հայրենակիցներ:

Եկեղեցական կարգի աւարտին Ս. Մեպուհ արք. Սարգսեանը հանդէս եկաւ դամբանախօսութեամբ, որից յետոյ Ս. Բաբգէն եպս. Չարեանը նախ ընթերցեց Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Արամ Ա կաթողիկոսի ցուակցագիրը, ապա անդրադառնալով հանգուցեալի կենսագրական գծերին՝ իր ցուակցական խօսքն ուղղեց սգակիրներին:

Այնուհետեւ նորոգ հանգուցեալի դին տեղափոխեց եկեղեցու բակ, որտեղ կարճատեւ արարողութիւնից յետոյ դամբանախօսութեամբ հանդէս եկան՝ հանգուցեալի որդի Մեպուհ Մինասեանը՝ հարազատների, Վրէժ Շիրանեանը՝ թեմի ազգային մարմինների, Արթին Մուրադեանը՝ գաղափարակից ընկերների եւ Հայկ Հայրապետեանը՝ Փերիոյ Կրթասիրաց միութեան անունից, իսկ վերջում պարսկերէն լեզուով արտայայտեց Իսլ. խորհրդարանի պատգամաւոր Ռոբերտ Բեգլարեանը: Վաստակաւոր ուսուցչի դին ամփոփեց Նոր Ջուղայի հայոց ազգային

գերեզմանատանը: Վերադարձին Նոր Ջուղայի Հայ Մ. Ս. «Արարատ» միութեան սրահում հանգուցեալի հարազատներն ընդունեցին ցուակցութիւններ: Հանգիստ՝ բազմավաստակ ուսուցչի աճիւններին:

Ալիք, Թեհրան

“Վախճանուել է Իրանահայ Բանասէր Լեւոն Մինասեանը”

Վաստակաշատ գիտաշխատող ու բանասէր Լեւոն Գալուստի Մինասեանը ոչ եւս է

Օննիկ Հայրապետեան

2012 թուականի Դեկտ. 31-ի գիշերը՝ լոյս 2013 թուականի վաղ առաւօտեան ժամերին, Նոր Տարին նոր սկսուած՝ կեանքի նոր փուլով ուղեւորուեց երկարամեայ ուսուցիչ-դաստիարակ, գիտաշխատող ու բանասէր Լ. Գ. Մինասեանը Իրանի Սպահան քաղաքի Նոր Ջուղայի իր բնակարանում:

Իրանում հրատարակուող պարսկատառ «Իրաննամե» թերթից քաղելով ներկայացնում ենք իր կեանքի ու գործունէութեան հակիրճ բնութագիրը: Լեւոն Գ. Մինասեանը ծնուել է 1920 թուականին Սպահան նահանգի Փերիոյ գաւառի Խոյզան գիւղում: Տարրական կրթութիւնը ստացել է ծննդավայրի դպրոցում, ապա միջնակարգը՝ Նոր Ջուղայի «Քանանեան» եւ Սպահան քաղաքի «Ադաբ» միջնակարգ (երկրորդական) դպրոցներում: Աւարտելով դպրոցը 1941-ից սկսեալ նետում է իր սիրած ուսուցչական ասպարէզը եւ հայոց լեզու, պատմութիւն ու գրականութիւն է դասաւանդում գաւառի տարբեր շրջաններում:

Ջուզընթաց կրթական գործունէութեան, նա հիմնում է ուսումնասիրաց, մշակութային եւ բարեգործական միութիւններ, ինչպէս նաեւ՝ մի խումբ համախոհների հետ 1945-ին Խոյզան գիւղում հիմնում է «Աբովեան»-ի անուն ցրադարանը, որը երկար տարիներ սպասարկում է գաւառին:

1951 թուականին Լ. Գ. Մինասեանը փոխադրուում է Նոր Ջուղա, ուր շուրջ 30 տարի շարունակում է ուսուցչական գործը տեղի հայկական-ազգային դպրոցներում: 1967 թուականից սկսեալ նա սիրայօժար կերպով ստանձնում է Նոր Ջուղայի թանգարանի տնօրէնի պաշտօնը, իսկ 1972 թուականին եւս նշանակուում է տեղի տպարանի տնօրէն: Ուսուցչական պաշտօնից հանգստի կոչուելուց յետոյ, 1981 թուին նրան է յանձնուում Նոր Ջուղայի գրադարան-մատենադարանի պատասխանատուութիւնը: Նրա տքնաջան եւ մասնագիտական անխոնջ աշխատանքի շնորհիւ ի մի են բերուել ու գիտականօրէն ոասումնասիրուել ու դասակարգուել Մբ. Ամենափրկչեան Վանքի աւելի քան 350 տարուայ վաղեմութիւն ունեցող բոլոր նամակներն ու փաստաթղթերը: Ժողովածուն լոյս է տեսել 1983-ին: Հանգուցեալ Լ. Գ. Մինասեանը գրել է սկսել դեռ մանուկ տարիքից: Հետագային՝ իր կրթական գործունէութեանը

համընթաց, նա իր ժամանակը տրամադրել է Փերիա գաւառի եւ Նոր Ջուղայի ազգային, կրթական, մշակութային կեանքի ու պատմութեան ուսումնասիրութեանը: Սոյն երկարատեւ ուսումնասիրութեանց արդիւնքում նա աւելի քան 700 յօդուած է լոյս ընծայել Թեհրանում հրատարակուող «Ալիք» օրաթերթում, շուրջ 300 յօդուած եւս՝ զանազան այլ թերթերում ու պարբերականներում: Նա մեծ խնամքով անհրաժեշտ փաստաթղթերն ու տուեալները հաւաքելով եւ հմուտ պատմաբանի աչքով ուսումնասիրելով՝ գրել ու հրատարակել է չափազանց արժեքաւոր գրքեր, ինչպիսին են՝ «Փերիա գաւառի 350-ամեայ պատմութիւնը», «Նոր Ջուղայում Իրանի առաջին տպարանի պատմութիւնը, 1638-1972», «Իրանահայ հաստատութիւնները», «Ցուցակ Նոր Ջուղայի թանգարանի ձեռագրերի», «Իրանի հայկական վանքերը», «Փերիոյ հայ աշուղները» (չորս հատոր), «Պատմութիւն Նոր Ջուղայի հայութեան, 1856-1996», «Իրանի հայերը», «Ճամբորդութիւն յԵրուսաղէմ», «Համառօտ ակնարկ հայ Ուղղափառ եկեղեցւոյ ծիսակատարութեան» եւ բազմաթիւ այլ աշխատութիւններ նուիրուած պատմական արժէք ներկայացնող եւ ազգային-հասարակական կեանքին վերաբերող բազմազան նիւթերի: Իբրեւ կենդանի ապացոյց, բաւական է նշել, որ 70 անուն գիրք է հրատարակել, որոնցից տասը պարսկերէն լեզուով, իսկ 60-ը՝ հայերէն: Իբրեւ գնահատանք եւ շնորհակալութիւն իր բազմամեայ վաստակի, նրան շնորհուել են բազմաթիւ պատուոյ գրեր ու տախտակներ եւ շքանշաններ անուանի համալսարանների, գիտական ու հետազօտական կենտրոնների եւ բարձրաստիճան պետական ու եկեղեցական պաշտօնատարների կողմից: Թունք նրան շնորհուած շքանշաններից մի շարք-Մեսրոպ Մաշտոցի անուան շքանշան Մեծի Տանն Կիլիկիոյ երջանկայիշատակ Խորէն Ա. Կաթողիկոսից, Մեսրոպ Մաշտոցի անուան շքանշան Երեւանի Մատենադարանի կողմից եւ բազմաթիւ այլ շքանշաններ ու պատուոյ գրեր: 1996-1997 թուին Լ. Գ. Մինասեանի անունը, իբրեւ «Տարուայ Մարդը» ներառուել է Անգլիայի «Քեմպրիճ» միջազգային կենսագրութիւնների շարքում եւ արժանացել է շքանշանի ու պատուոյ գրի: 1997-98ին եւս Միացեալ Նահանգների Հարաւային Քարոլինայի «Ո՛վ է Նա» (Whos Who) կենսագրական կազմակերպութեան կողմից ճանաչուել է իբրեւ «Տարուայ Մարդը» եւ իր կենսագրութիւնը տպուել է նոյն կազմակերպութեան հրատարակած գրքում: Առ ի գնահատանք իր արժեքաւոր վաստակի՝ 1912-ին նա արժանացել է նաեւ «Մպահանի արձանիկ» յուշանուէրին «Մպահանի բարեկամներ» միութեան կողմից, Մպահան քաղաքին նուիրուած գիտաժողովի ընթացքում: Լեւոն Գ. Մինասեանը կարճատեւ անհանգստութիւնից յետոյ, սոյն թուականի տարեմուտին կնքեց իր

մահկանացուն: Վաստակաշատ մտաւորականը, որին բախտ եւ ունեցել 1967-83 թուականներին կրթական ու մշակութային գործակից լինելու, չափազանց խոհեմ, համեստ ու անդուլ-անդադար պրպտող եւ ուսումնասիրող անձնատրութիւն էր: Նա մեծապէս արժեւորեց իր 92-ամեայ կեանքը՝ անձնուէր կերպով ծառայելով հայ դպրութեանն ու մշակոյթին, ազգին ու հայրենիքին եւ հայ համայնքին: Լեւոն Գ. Մինասեանը երդուեալ դաշնակցական էր: Նա երիտասարդ տարիքում անդամագրուել էր Հ.Յ. Դաշնակցութեան եւ մինչեւ կեանքի վերջը մնաց հաւատաւոր ու պարտաճանաչ: Յարգանք իր յիշատակին ու վաստակաբեկ աճիւնին:

ԼԵՎՈՆ Գ. ՄԻՆԱՍՅԱՆ
(Պատմաբանասիրական վաստակի ուրվագիծ)
 ԳՐԻՇ ՂԱՎԹՅԱՆ

Իրանահայ ազգագրական և պատմաբանասիրական գրա կանութեան երախտաշատ վաստակավոր, բազմաթիվ հրատարակութիւնների հեղինակ Լեւոն Գ. Մինասեանը անցնող ավելի քան 60 տարիների հետևողական ու նվիրված աշխատանքով ակնառու յուրովսանն է ներդրել Իրանի Նոր Ջուղա հայաքաղաքի, նրա շրջակա գավառների, մասնավորաբար Փերիա գավառի մշակութային, կրթական, հրատարակչական, ընկերային, ազգագրական, ավանդական, պատմական, եկեղեցական, ազգային-

հասարակական միությունների ու մարմինների պատմությանը վերաբերող նյութերի, աղբյուրների և ակունքների ուսումնասիրությանը նագավառում: Մի քանի նյութերի դեպքում, կապված Նոր Ջուղային ու Փերիա գավառին, նրա աշխատությունները սկզբնաղբյուրային արժեք ունեն:

Լ Գ Մինասյան նշանավոր բանասերի, հասարակական, ազգային և կրթական գործչի նկարագիրը կոփվել ու ամրացել է նրա հայրական ընտանիքինահապետական հարկի տակ. նրա մանկության ու պատանության Խոյգան գյուղի, ապա Նոր Ջուղա հայաքաղաքի Կենտրոնական դպրոցի դասարաններում ունստարանների վրա, ուր փնտրող ու որոնող պատանին էջ առ էջ, ու գիրք առ գիրք հասունացել է հայությամբ ու կրթությամբ, նվիրականություններով ու հանձնառություններով, որ կյանքի հերկվող դաշտում իր վեցկու ակոսը բանա: Եվ բացել է:

Դեռևս պատանի նա սկսում է բանաստեղծություններ գրել, ինքնուրույն, առանց մեկի խրախուսանքի: Շուտով նա սկսում է հանդես գալ Թեհրանումհրատարակվող Ալիք Օրաթերթում, որին շարունակաբար աշխատակցել է 1940 թվականից ի վեր:

Լ Գ Մինասյանի առաջին հրատարակած գիրքը՝ «Պատմագիր Ստեփանոս Երեց» հատորն է, տպված 1956 թ: Գիրքը ներկայացնում է Փերիա գավառիՀազարօրիք գյուղի Տեր Ստեփանոս Քի Տերտերյանի կյանքն ու գրականությունը. դա առաջին լուրջ ուսումնասիրությունն է նրա կյանքի ու գրական ժառանգության, որով և ճշգրտվում է նրա ծննդյան թվականը, որ մինչև այդ ենթակա էր տարաձայնության:

1964 թ լույս է տեսնում «Փերիայի հայ աշուղները» գիրքը. ցարդ հրատարակվածներից ամենաբովանդակալից աղբյուրն է, որը կազմելու համար Լ Գ Մինասյանը թե միայն ուսումնասիրել է մինչև այդ եղած աղբյուրները ու գտանելի անձնական արխիվները, այլև անձամբ շրջագայել է Փերիա գավառը, գրի է առելտեղեկություններ և երգեր ծերունիներից, գերեզմանաքարերից: Գրքում տվել է գուսանների կենսագրությունները, նրանց երգերը, պահպանել լավ բարբառայինհարազատությունը, դրանց լավագիտակ լինելու ճշտագրությամբ: Անդրադարձել է գուսանական երգերի պատմական ու կենցաղային արտացոլումներին,

տեղական ասացվածքներին: Այդ երգերը ուսումնասիրելով դասակարգել է ըստ կրոնական, պատմական, ազգազրական, խրատական, սիրային, հասարակական,ներբողական, հանելուկային, այլաբանական, մրցահամեմատական, երգիծական, զոջման-քավության և գանազան նյութերի, բնանյութերի: 1967 թ հրատարակել է «Երգասաց Տեր Կարապետ» մենագրությունը նվիրված գուսանի կյանքին ու գործին:

1971 թվականում լույս է ընծայել «Իրանի հայկական վանքերը», որ ներկայացնում է Սբ Թադե, Սբ Ստեփանոս և Սբ Ամենափրկիչ վանքերը, դրանց՝ այդթվականի իրավիճակով:

Կոթողական աշխատություն է «Պատմություն Փերիայի հայերի» հատորը, սկզբնաղբյուրային արժանիքով, հրատարակված 1971 թվականում, որ ընդգրկում է1606-1956 պատմաշրջանը: Կարելի ամենալրիվ պատմության հետ այնտեղ տրված է նաև Փերիա գավառի փոխհարաբերությունները Նոր Ջուղայի և գավառներիհայ գյուղերի հետ: Այս հատորը հարազատ օղակն է այն պատմագրության, որ սկիզբ առավ Առաքել Դավրիժեցու պատմությամբ՝ 1602-1662 թթ, շարունակեցՍտեփանոս Երեցը՝ 1665-1789 թթ, ապա Նոր Ջուղայի երախտավոր պատմագիր Հարություն Տեր Հովնանյանը՝ 1605-1870 թթ, և արդ՝ Փերիա գավառիերախտավոր պատմագիր Լ Գ Մինասյանը:

Հայ տպագրության պատմության մի շքեղ էջն է ներկայացնում «Նոր Ջուղայի տպարանն ու իր տպագրած գրքերը» հատորը, լույս տեսած 1972 թ: Այդ տպարանը,հիմնադրված 1636-7 թթ, Խաչատուր Վարդապետ Կեսարացու միջոցով, առաջին տպարանն է Միջարևելքում, ներառյալ Հայաստանը և Կովկասը: Իսկ ի սփյուռսաշխարհի՝ եղած տպարանների յոթերորդն է: Գիրքը պարունակում է տպարանի տպած գրքերի ցանկը 1638-1972 թթ, որ աժեքավոր ու հետաքրքրական է:

Սկզբնաղբյուրային արժեք ունեցող հատոր է «Պատմություն Փերիո Հայոց Հիվանդանոցի» գիրքը, տպագրված 1973 թ, ուր տրված է հիվանդանոցիհիմնադրությունը, նրա 30 ամյա գործունեությունը 1942-1972 թթ, որ հանդիսացավ ամբողջ գավառի, ներառյալ պարսիկ և մուսուլմանացած վրացի գյուղերը,առաջին հիվանդանոցը, ուր վառվեց գավառի առաջին էլեկտրալույսը, ուր զրնգաց գավառի առաջին հեռախոսը: Հիշյալ տարիներում գավառի համատարածհետամնացության մեջ հայերը եղան նման առաջադիմության քայլեր անողները, առանց պետական, կամ օտարի օգնության, հենց նույն գավառից ելածփոքրաթիվ անհատների միասնական ջանքերով: Լ Գ Մինասյանը իր պատանության՝ մոտից ծանոթ ու ակնատես է եղել այդ արժանավոր իրագործումին,այնտևհետև իր լավատեղյակությամբ, այլև փաստաթղթերի ու արձանագրությունների հիման վրա, կազմել է Փերիո Հայ

ոց Հիվանդանոցի և նույնանուն միությանամբողջական պատմությունը:

1978 թ լույս է տեսել «Համառոտ պատմություն Փերիտ Կրթասիրաց Միության» գիրքը, ուր տրված է գավառի հայոց դպրոցների կարիքների և ուսուցչական ուժերատակարարող միության հիսնամյա գործունեությունը 1928-1978 թթ.:

Բովանդակությամբ կարևոր գրքույկ է «Օտնոթագրություններ Նոր Ջուղայի պատմության Ա և Բ հատորների» աշխատությունը, որ լույս տեսավ 1980 թ: Լ ԳՄինասյանը դրանով պատմական կարևոր ճշտումներ է կատարում Նոր Ջուղայի պատմության մեջ եղած աղբյուրային անճշտությունների ու սխալների:

«Դիվան Սբ Ամենափրկչյան Վանքի 1606-1960 թթ» հատորը արդյունքն է տասը տարիների անխոնջ աշխատանքի, որով Լ Գ Մինասյանը մեկ առ մեկ կարդացել, ուսումնասիրել, դասակարգել ու ցանկագրել է Նոր Ջուղայի վանքի 354 տարիների հազարավոր ձեռագրեր, գրություններ, կայսերական, թագավորական ու պետական հրամանագրեր ու օրինագրեր, փաստաթղթեր, որոնց մեջ գտնվում են նաև ազգային թանկարժեք գրություններ. ինչպես 1787 թ հայ պարբերականամսուկի հիմնադիր Հարություն Քահանա Շավոնյանից.

1829 թ մեր ոսկեդենիկ աշխարհաբարի ռահվիրա՝ Խաչատուր Աբովյանից.

1833 թ դասական վիպասանն ուղեգիր՝ Մեսրոպ Թաղիադյանից.

1861 թ Վասպուրականի և հայ հեղափոխության արծիվ՝ Խրիսյան Հայրիկից.

1880 թ հայ ազատագրական պայքարիմտորողներից՝ Մկրտիչ Հովսեփ Էմինից.

1887 թ հայ հեղափոխության ռահվիրաններից՝ Մկրտիչ Փորթուգալյանից.

1887 թ մեծ ծովանկարիչ՝ Հովհաննես Այվազովսկիից.

1902 թ հայ թատերգության դասական՝ Շիրվանզադեից.

1911 թ Իրանի սահմանադրության հայ հերոս՝ Եփրեմ Խանից.

1920 թ ամենայն հայոցբանաստեղծ՝ Հովհաննես Թումանյանից. 1927 թ անմահ երգահան՝ Ռոմանոս Մելիքյանից. 1948 թ հայ գրականության թույն Արամազդ՝ Ավետիս Ահարոնյանից, նայլն: Առաջին հատորը հրատարակվեց 1976 թ, լրացուցիչ հատորը՝ 1983 թ:

Շուրջ չորս դարյա բացօթյա թանգարան է Նոր Ջուղայի հայոց գերեզմանատունը՝ հանգստարանը: Դրա մասին հավաքած հսկայական նյութերի միասնամանավակ մասը օգտագործելով, Լ Գ Մինասյանը, ըստ նույն գրքույկի «Երկու լ խոսքում» տրված բացատրության, ներկայացնում է հանգստարանը միջնդհանուր ակնարկով. միաժամանակ տալիս է որոշ տեղեկություններ և պատմական տապանաքարերի արձանագրությունների նմուշներ: Ցանկալի է լրացուցիչհատորով լրացնել բացը, մանավանդ որ նյութերը հավաքված են ըստ էության:

Հայ արհեստավորների շնորհալի հանրաշարքում հայ ոսկերիչները, դարերի ընթացքում, ունեցել են համաշխարհային ճանաչում.

«Ոսկերչությունը ՆորՋուղայում» հատորը, թեև բացթողումներով, այնուամենայնիվ ներկայացնում է ազգային պարծանքի այդօրինակ մի լուսավոր էջը. գիրքը լույս է տեսել 1983 թ:

Այսպես կարելի է ցանկագրել ու բնութագրել Լ Գ Մինասյանի բազմաթիվ ուսումնասիրությունների հրատարակությունների խորագրերը, որոնք կազմում են շուրջ60 գիրք, գրքույկ ու պրակ: Արդարև, խուսափելով այդ բանից, լուրհիշատակեմ մի քանի ևս հրատարակություններ, որոնք վերնագրով իսկ բնորոշում են ներհունու բազմավաստակ գիտնական բանասերի տքնության ժառանգությունը:

«Իրանի հայ եկեղեցիները» 1983 թ.

«Պատմություն Նոր Ջուղայի Ազգային ԵրկսեռԴպրոցների» 1985 թ. «Հայ ազգային տոները» 1988 թ.

«Գրչության արվեստը Նոր Ջուղայում» 1991 թ.

«Նոր Ջուղայի եկեղեցիները» 1992 թ.

«Իրանահայպարբերական մամուլը» 1994 թ.

«Նոր Ջուղայի թատրոնը» 1995 թ.

«Սպահանի հայոց թեմի առաջնորդները» 1996 թ.

«Բարեգործ ու մեկենաս ջուղայեցիները» 1997 թ. և այլն:

Լևոն Գ Մինասյանը իր մահկանացուն կնքեց 2012 թ դեկտեմբերի 31ին: Նոր Զուղայի ազգային մարմիններին է մնում տեր կանգնելու նրա գրական, պատմաբանասիրական և հսկայական արխիվին, ի պահ առնելով այն Նոր Զուղայի Սբ Ամենափրկիչ Վանքի Մատենադարանում:

Գլենդել, Կալիֆորնիա 2013-01-08

Իսլ. մշակույթի և առաջնորդության նախարարության պատվիրակությունը շնորհատրական այցով՝ ազգային առաջնորդարանում

Հիւրերին ընդունեցին Թեհրանի հայոց թեմի առաջնորդ Ս. Սեպուհ արք. Սարգսեանը, Իսլ. խորհրդարանում Սպահանի և հարաւային իրանահայութեան պատգամաւոր Ռոբերտ Բեգլարեանը, Թ. Ն. Թեմական խորհրդի և ազգային իշխանութեան ներկայացուցիչները:

Չորեքշաբթի, յունւարի 2-ին իսլ. մշակույթի և առաջնորդութեան նախարարի մշակութային հարցերով տեղակալ դոկտ. Ալի Էսմայիլին, նոյն նախարարութեան մշակութային աշխատանքների գերատեսուչ դոկտ. Մոհամմադեզա Վասֆին, նախարարութեան կրօնական փոքրամասնութիւնների գրասենեակի պատասխանատու Մաիդ Թաղաին և տարբեր բաժինների պատասխանատուներ Ամանորի և Ս. Շնդեան տօնի առիթով շնորհատրական այցով եղան ազգային առաջնորդարանում:

Հիւրերին ընդունեցին Թեհրանի հայոց թեմի առաջնորդ Ս. Սեպուհ արք. Սարգսեանը, Իսլ. խորհրդարանում Սպահանի և հարաւային իրանահայութեան պատգամաւոր Ռոբերտ Բեգլարեանը, Թ. Ն. Թեմական խորհրդի և ազգային իշխանութեան ներկայացուցիչները: Հանդիպման սկզբում Սրբազան Հայրը ողջունելով հիւրերին՝ ասաց. «Նոր տարւայ առիթով իմ խօսքն եմ ուղղում իրանահայութեանը և Իրանի ժողովրդին, որի հիմնական բաժինը խաղաղութեան, սիրոյ և փոխադարձ յարգանքի գաղափարն է»: Սրբազան Հայրն իր արտայայտութիւնների մի այլ բաժնում կարեւորութեամբ անդրադարձաւ այն հանգամանքին, որ այսօր աշխարհի տագնապների մեծ մասի պատճառը կրօնի սխալ մեկնաբանութիւնն է և աւելացրեց. «Կրօնը ձգտում է

մարդու երջանկութեան և ոչ մի ժամանակ թշնամութիւն չի սերմանում»:

Սրբազան Հօր արտայայտութիւններից յետոյ՝ շնորհատրանքի խօսք ասաց դոկտ. Ալի Էսմայիլին: Հանդիպման աւարտին հիւրերն այցելեցին Ս. Սարգիս Եկեղեցի:

Իրանահայեր Լրատու ցանց

Բալանիշ գիւղի Ս. Յովհաննէս Եկեղեցին հիմնովին վերանորոգւած

05/01/2013 22:14:00 Թարիզ, Ազգային Առաջնորդարան

Ուրբաթ 4 Յունւար 2013-ին, Ատրպատականի Հայոց Թեմի Առաջնորդ՝ Գերայ. Տ. Գրիգոր Օ. Վրդ. Զիֆթճեանը այցելեց Ուրմիայից 25 քլմտ. հեռաւորութեամբ գտնուող Բալանիշ գիւղը, որը նշանաւոր է իր 17-րդ դարուց մնացած Ս. Յովհաննէս Եկեղեցիով: Թեմակալ Առաջնորդին ընկերակցում էին Պատգամաւորական Ժողովի Փոխ-Ատենապետ՝ Փայլակ Սահակեան, փոխատենադպիր՝ Վահիկ Բայրամեան, և Ուրմիայի Գործակալական Խորհրդի անդամ՝ Մանասէր Մուրադեան:

Անցած տարւայ ամրանը, եկեղեցին վերանորոգւեց, իբրեւ միակ յիշատակը յիշեալ գիւղի հայաշատ կեանքի: Եկեղեցու առաջին վերանորոգութիւնը կատարւել է 29 տարիներ առաջ, երբ հողաշէն ու փայտածածկ փլատակ կառոյցը հիմնովին վերանորոգւելով, աղիւսաշէն է դարձել, միայն զանգակատան երկյարկ կառոյցի միջին մասը գերանաշէն պահելով: Առաջին այս վերանորոգութեան աշխատանքներին իրենց մասնակցութիւնն են բերել, նոյն գիւղի զաւակներ՝ Մանասէր Մուրադեանս, Արմենակ Աւանէսեան և այժմ հանգուցեալ՝ Սարգիս Բաղալեան: Շինարարութեան առաջին աշխատանքների ընթացքում փակւել են եկեղեցու ներսում գտնուող երկու թոնիրները: Իսկ անկիւններում նոր սիւներ զետեղելու նպատակով բացւել է հիւսիս-արեւմտեան անկիւնում գտնուող հողաշէն անյայտ գերեզմանը, որի տակից, մէկ մէթոյ խորութեան, ի յայտ է եկել 1600-ական թւականները կրող նախնական խաչերով զարդարւած մի տապանաքար՝ Նուրիջան Տէր Պետրոսեանի պատկանող, որի ներքեւ յայտնաբերւել են

նրա աճիւնները: Սոյն տապանաքարը այժմ ծածկում է յիշեալ գերեզմանը:

Դէպի Հայաստան ներգաղթից առաջ, Բալանիշ գիւղը ունեցել է 60 տուն հայ բնակչութիւն: Դպրոց չի եղել գիւղում, սակայն մայրենի լեզուն նոր սերնդին իր տան մէջ ուսուցել է պրն. Սարգիս Ղուրպանեանը, իբրև դաստիարակ-ուսուցիչ: Գիւղի հայաթափումը տեղի է ունեցել առաջին եւ երկրորդ ներգաղթների ընթացքում, եւ ապա, երբ կամաց-կամաց դէպի Ուրմիա եւ շրջակայ քաղաքներ տեղափոխւել է ժողովուրդը:

Գիւղի տները նախկինում եկեղեցու շրջակայքում են եղել: Սակայն վարակիչ Թիֆո հիւանդութիւնը պատճառ է դարձել, որ տեղափոխւի ժողովուրդը մի քիչ անելի հեռու, այն համոզումով որ տեղից հեռանալուց յետոյ, հիւանդութիւնը կը կտրւի:

Հաւանական է, որ նոյն հիւանդութեան օրերին, երբ մահը անմեղ կեանքեր էր հնձում, գիւղում տարածւել է այն հաւատքը, թէ եկեղեցու մօտակայքում գտնուող թզնու երեք ծառերը՝ «Իւշ Պաճիլար» “Երեք Քոյրեր” կոչւած, բուժիչ յատկութիւն ունեն, եւ նրանց մօտ երթալով մոմ վառելը, կը բժշկի իրենց հիւանդներին: Այս մասին գիւղացիներին պատմել է Փիրէ Չօխա “գիւղապետ Փիրէ”, որը 110 տարի ապրելով, հաղորդել է իր իմացած պատմութիւնը «Երեք Քոյրեր»ի մասին: Այդ հին հաւատքով, մինչեւ այսօր Բալանիշցիներ գիւղ այցելելուն, մոմեր են վառում այդ ծառերի թմբացած արմատների ներքեւ, որոնց հետքերը պարզ երևում են:

Եկեղեցին, մինչեւ նորոգւելը, գիւղացիների կողմից ճանաչւել է «Խարապա Քիլիսէ» “Փլատակ Եկեղեցի” անունով, խարխլած կառոյցին պատճառով: Գիւղացիներ ասում են, թէ Քէթի Ֆիհրազատէ կոչւած անձը, գիւղի աղբիւրի մօտ մի տեսիլք է ունենում, եւ մի ձիաւոր իրեն ուղարկում է չորս աղջիկ ունեցող գիւղացու մօտ, ասելով որ տղայ երեխայ պիտի ունենայ, եւ անունը Յովհաննէս պիտի կոչեն: Երեխան ծնում է եւ անունը դնում են Յովհաննէս: Երբ պատանի է դառնում, բերում են եկեղեցի, ուխտի համար թողած երկար մազերը կտրում, եւ ապա մկրտում: Նոյն առիթով Ազգային Առաջնորդարանի արխիւները պրպտելով գտնում են, որ եկեղեցին «Խարապա Քիլիսէ» չի այլ՝ «Ս. Յովհաննէս» է կոչւում...:

Եկեղեցու երկրորդ վերանորոգութիւնը սկսւել է 2009 թին, իսկ վերջին երկու տարիների ընթացքում Բալանիշցի մայր ու որդի՝ Մերուժան եւ Ռիմա Ազարեանց, իրենց գիւղի նկատմամբ իբրև գուրգուրանքի արտայայտութիւն, իրենց իսկ ձեռքերով եւ ծախսով վերանորոգել են եկեղեցին:

Թեմակալ Առաջնորդը բարձր գնահատեց Ազարեանց մայր ու որդուն, որոնք ամէն օր այցելելով եկեղեցի, իրենց տան նման մաքուր ու կարգին են պահում այն, եւ աղօթում բոլորի համար: Հայր Սուրբը այս առիթով յայտնեց, թէ յառաջիկայ զարնան վերածումը պիտի կատարւի սոյն եկեղեցու, նախկին Բալանիշցիների ներկայութեան: Եկեղեցում աղօթք կատարելուց եւ հիւրասիրելուց յետոյ, Թեմակալ Առաջնորդը նաեւ

այցելեց Բալանիշի հանգստարանը եւ «Հոգուց» ասաց այնտեղ ննջողների համար:

Կար ժամանակ, երբ հայահոծ Բալանիշում յատկապէս Տաղաւար տօներին ու եկեղեցական կարեւոր օրերին եկեղեցական ու ազգային տօնախմբութիւն էր...: Քրիստոսի Սուրբ Ծննդեան եւ Աստուածայայտութեան սրբազան տօների նախօրեակին, յատկապէս մեր Տիրոջ Մկրտչի՝ Ս. Յովհաննէսի անւան յիշատակին կառուցւած սոյն եկեղեցու պատերը հայ շարականների ու աղօթքների շունչով ջերմացան, մի օր կանխաւ ստանալով Ս. Ծննդեան անտիպը...:

Գրիգոր Ծ. Վրդ. Չիֆթճեան՝ «Խաղաղասեր եւ շինարար համայնք ենք եղել ատրպատականում, վկայ՝ մեր հարիւրաւոր տաճարները եւ մեր բարեխիղճ ժողովուրդը»

06/01/2013 21:07:00Թարիզ, Ազգային Առաջնորդարան

Պետութեան ներկայացուցիչների՝ Նահանգապետի, Քաղաքապետի, Փոքրամասնութիւնների պետական բաժանմունքի եւ այլ բարձրաստիճան պաշտօնատարների ներկայութեան, 6 Յունւար 2013-ի առաւօտուն, Ս. Ծննդեան եւ Աստուածայայտութեան տօների առիթով, Բերդաթաղի (Ղալա) Ս. Աստուածածին Մայր Եկեղեցու մէջ մատուցած իր պատարագի ընթացքում, Ատրպատականի Հայոց Թեմի Առաջնորդ Գերպ. Տ. Գրիգոր Ծ. Վրդ. Չիֆթճեան ասաց. «Խաղաղասեր եւ շինարար համայնք ենք եղել Ատրպատականում, վկայ՝ մեր հարիւրաւոր տաճարները եւ մեր բարեխիղճ ժողովուրդը»:

Թեմակալ Առաջնորդը Քրիստոսի Աստուածայայտութիւնը բացատրելով, ցոյց տուեց թէ Աստուած ինչպէս իր Խաղաղութեան Իշխանին աշխարհ ուղարկեց, քաջ իմանալով որ իր ստեղծած մարդկութեան համար ամենէց էականը խաղաղութիւնն է: Որովհետեւ մարդիկ գնալով անելի կարիքը պիտի զգային խաղաղութեան, իրար նկատմամբ անհանդուրժող բնատրոյթեան պատճառով:

«Հնում մարդիկ հաւատում էին, թէ աշխարհի երկնակամարը սիւների վրայ է կանգնած: Երկրի

ձգողական ուժը ծանօթ չէր ժամանակի գիտութեան: Այսօր երբ տիեզերքի մոլորակային դրութեան ծանօթ ենք, տեսնում ենք, որ աշխարհը դարձեալ սիների կարիք ունի, իր գոյութիւնը պահպանելու համար: Այդ սիների ամենից անհրաժեշտը եւ կենտրոնականը Խաղաղութիւնն է, որը բացակայում է շատ տեղերում, քառս ստեղծելով մարդկութեան կեանքում» ասաց Հայր Սուրբը:

Ի վերջոյ, իր պատգամի երրորդ բաժնում Ատրպատականի Առաջնորդը ասաց, թէ «այն նաւը, որի մէջ գտնուում ենք բոլորս, ունի մի Նաւապետ, որը անվարան կարող է այդ նաւը տանել խաղաղութեան նաւահանգիստ, որովհետեւ նա ինքը Խաղաղութեան Իշխանն է այդ նաւի ղեկը իր ձեռքում ունեցող Բարի Նաւապետը: Ուստի վստահենք Իրեն, որպէսզի առաջնորդւենք դէպի ցանկալի խաղաղութիւն»:

Ս. Պատարագի երգեցողութիւնը կատարեց «Կոմիտաս» Երգչախումբը, ղեկավարութեամբ երաժիշտ-խմբավար՝ Վարդան Վահրամեանի: Թեմի ժողովական գոյգ կառոյցների անդամների հետ, մեծ թիւով հաւատացեալներ մասնակից դարձան Ս. Ծննդեան եւ Աստուածայայտութեան տօնին:

Հաւատացեալ ժողովրդի կողքին, ներկայ էին պետական պատասխանատուներ՝ Թարիզի քաղաքապետ Ալի Ռեզա Նաւինի ներկայացուցիչ՝ 8-րդ քաղամասի քաղաքապետ Մուդաբբեր, Քաղաքապետական Խորհրդի Ընդհ. Քատուղար Սէյէդ Ալեւի, Փոքրամասնութիւնների բաժանմունքի պատասխանատու Հոսէյն Մուսաւի եւ Խոտայի, Իսլամական Մարդկային Իրաւանց Բաժանմունքի վարիչ՝ Քազեմ Զադէ մի խումբ պատւիրակութեան ընկերակցութեամբ, Քաղաքապետարանի Մշակութային եւ հասարակական բաժնի պատասխանատու Դոկտ. Վեհիդ Մեհր, Թարիզի Համալսարանի ռեկտոր՝ Դոկտ. Շեհլաֆեր եւ Հայաստան-Իրան Բարեկամութեան Հիմնարկի վարիչ՝ Նազիֆ:

Ս. Պատարագի արարտին կատարեց Քրիստոսի Մկրտութեան կարգը, խաչքաւոր երեխաների մասնակցութեամբ: Խաչահանգիստը կատարելուց առաջ, Գրիգոր Ծ. Վարդապետ ջուրը օրհնեց Ս. Յովհաննէս Մկրտչի Աջով, որը յատկապէս դուրս էր բերել Թեմի գանձատնից, այս ջրօրհնէքի առիթով:

Եկեղեցական արարողութիւններից յետոյ, եկեղեցու դահլիճում հանդիպում տեղի ունեցաւ Թեմակալ Առաջնորդի եւ պետական ներկայացուցիչների միջեւ, մասնակցութեամբ Ազգային Իշխանութեան անդամների: Պետութեան պատասխանատուները իրենց բարեմաղթութիւնները փոխանցեցին Հայ Համայնքին, Ս. Ծննդեան Տօնին առիթով, գնահատելով հայութեան օրինակելի քաղաքացիներ լինելը, եւ երկրի բարգաւաճման բերած նպաստը: Ապա, Վեհիդ Մեհր, քաղաքապետի անունից յուշանւերով պատուեց Հայր Սուրբին, շնորհաւորելով հայ համայնքի Ս. Ծննդեան տօնը:

Յայտնենք, որ Ուրմիայի Ս. Ստեփանոս Եկեղեցում Ս. Ծննդեան պատարագը մատուցեց ծխատէր՝ Արժ. Տ.

Ներսէս Քինյ. Պատիւեանը, ներկայութեամբ հոծ թիւով հաւատացեալների: Ս. Պատարագից յետոյ կատարեց Ջրօրհնէք:

Եկեղեցական արարողութիւնների ընթացքում բնականոն երթեւեկութեան համար պետական ապահովութեան խորհուրդը ինչպէս նաեւ ոստիկանութիւնը մեծ դիւրութիւններ ընծայեցին հայ համայնքի գաւակներին: Նոյն օր երեկոյեան, Թեմակալ Առաջնորդը եւ Ազգային իշխանութիւնը Թարիզի Ազգային Առաջնորդարանի «Էմիլ Յակոբեան» Դահլիճում, իսկ Ուրմիայի Գործակալական Խորհուրդը եւ ծխատէր քահանան Ս. Ստեփանոս Եկեղեցու սրահում, թեմի կեանքում գործող միութիւնների, կազմակերպութիւնների եւ ժողովրդի շնորհաւորութիւնները:

Երեւանի իշխանապետութիւնը

ԱՃ նիստերից ամենաշատ բացակայող պատգամավորների «Թոփ 10-յակը» գլխավորում է Գագիկ Ծառուկյանը

17 Դեկտեմբերի 2012 - 18:42

Հստ Parliamentmonitoring.am կայքի ԱՃ նիստերից ամենաշատ բացակայող պատգամավորների «Թոփ 10-յակը» գլխավորում է ԲՀԿ առաջնորդ եւ խորհրդարանում ԲՀԿ խմբակցության նախագահ Գագիկ Ծառուկյանը:

Նա արդեն հասցրել է ԱՃ նիստերից բացակել 56 անգամ: Նրան հաջորդում է ՀԱԿ խմբակցության պատգամավոր Ստեփան Դեմիրճյանը՝ բացակայելով 49 անգամ: Նշենք, որ ի տարբերություն Գագիկ Ծառուկյանի, Ստեփան Դեմիրճյանի բացակայությունների պատճառի մասին բոլորին է հայտնի. նա ունի առողջական խնդիրներ:

ԲՀԿ քվոտայով ԱՃ-ում հայտնված Գուրգեն Արսենյանը բացակայել է 46 անգամ՝ զբաղեցնելով «Թոփ 10-յակի» 3-րդ հորիզոնականը:

ԲՀԿ խմբակցության պատգամավոր Մուրադ Գուլոյանը նույնպէս հայտնվել է ամենից շատ բացակայող պատգամավորների շարքում: Նա ԱՃ նիստերին չի ներկայացել 37 անգամ:

Նրան հաջորդում է ՀՀԿ-ական Կարո Կարապետյանը՝ բացակայելով 36 անգամ: «Թոփ 10-յակի» հաջորդ հորիզոնականում է ԲՀԿ-ական Արրահամ Մանուկյանը:

Նա ԱԺ չի ներկայացել 27 անգամ: 26 անգամ էլ չի ներկայացել ԲՀԿ խմբակցության պատգամավոր Մելիք Մանուկյանը:

ՀԱԿ խմբակցության պատգամավոր Արամ Մանուկյանն էլ է տեղ գտել այս տասնյակում: Նա բացակայել է 23 անգամ: Նրան հաջորդում է անկուսակցական Արայիկ Գրիգորյանը՝ բացակայելով 21 անգամ:

Այս 10-յակը եզրափակում է ՀՀԿ-ական արդեն նախկին պատգամավոր Ռուբեն Հայրապետյանը: Նա մայիսի 6-ին թիվ 1 ընտրատարծքից ընտրվելուց մինչև իր հրաժարական ներկայացնելը չի ներկայացել ԱԺ:

Երևան քաղաքում հայտնաբերվել է 179 հանցավոր խումբ. ոստիկանության

12 Հունվարի 2013

Հունվարի 11-ին ոստիկանության կոլեգիայի նիստերի դահլիճում տեղի ունեցավ Երևան քաղաքի վարչության և տարածքային բաժինների 2012 թվականի գործունեության արդյունքների ամփոփումը:

Խորհրդակցությունը վարում էր ոստիկանության պետ, գեներալ-լեյտենանտ Վլադիմիր Գասպարյանը: Հաշվետու շրջանի վերաբերյալ զեկույցով հանդես եկավ ոստիկանության Երևան քաղաքի վարչության պետ Ներսես Նազարյանը: 2012 թ. մայրաքաղաքում գրանցվել է 7677 հանցագործություն, որը 697 դեպքով կամ 8.3%-ով պակաս է նախորդ տարվանից, այդ թվում՝ ծանր հանցադեպերի քանակը նվազել է 950 դեպքով, իսկ առանձնապես ծանրերը՝ 305-ով: 921 դեպքով կամ 15.3%-ով նվազել են քրեական հետախուզության գծով հաշվառված հանցագործությունները: Անձի դեմ ուղղված հանցագործություններն աճել են 452-ով կամ 29.6%-ով, 111 դեպքով աճել են մարմնական վնասվածք հասցնելու դեպքերը, ծանր մարմնական վնասվածքների թիվը նվազել է 2-ով: Դիտավորյալ սպանությունների թիվը մնացել է անփոփոխ՝ 19, իսկ սպանության փորձերը նվազել են 1-ով: 2012 թ. նախկին տարիների կասեցված քրեական գործերով բացահայտման ընդհանուր թիվն աճել է 81-ով կամ 16.8%-ով, ընդ որում վերոհիշյալ բացահայտված գործերից միայն 52-ը կասեցված էին հանցագործություն կատարողի անձը հայտնի չլինելու պատճառով:

Ընդհանուր առմամբ հաշվետու ժամանակաշրջանում

Երևան քաղաքում հայտնաբերվել է 179 հանցավոր խումբ՝ 492 անձով, որոնց կողմից կատարվել է 541 հանցագործություն:

Վլադիմիր Գասպարյանը դրական գնահատեց Երևանի կայազորի աշխատանքն անցած տարում և նախանշեց 2013 թվականի ծրագրի հիմնական ուղղությունները: Խորհրդակցության ընթացքում տեղի ունեցավ առարկայական քննարկում՝ մանրամասն վերլուծվեցին հանցավորության դեմ պայքարի և հասարակական կարգի պահպանման ուղղությամբ ստորաբաժանումների իրականացրած գործողությունները, հասարակական հնչողություն ստացած հանցագործությունների բացահայտման ընթացքը, ոստիկանության մայրաքաղաքային կառույցում առկա թերացումներն ու բացթողումները, կադրային, կազմակերպչական և մի շարք այլ խնդիրներ: Ավարտին ոստիկանության պետ Վլադիմիր Գասպարյանը խորհրդակցության մասնակիցներին տվեց համապատասխան ցուցումներ և կոնկրետ հանձնարարականներ:

Տրվեց Իրան-Հայաստան երկաթուղու և մայրուղու ծրագրերի մեկնարկը

18 Հունվարի 2013 - 13:13

Այսօր տրվեց «Հայաստանի հարավային երկաթուղի» և «Հայաստանի արագընթաց ճանապարհ» ծրագրերի մեկնարկը:

Ստորագրվեց կոնցեսիոն պայմանագիր, որի համաձայն՝ «Ռոսիա ՖՁԷ» ներդրումային ընկերությունը պարտավորվում է իրականացնել «Հայաստանի հարավային երկաթուղի» և «Հարավային արագընթաց ճանապարհ» ծրագրերի ֆինանսավորումը, նախագծումը, շահագործումը՝ շինարարության ավարտից հետո 30 տարի շահագործման նպատակով:

Նշենք, որ շուրջ 3 միլիարդ դոլար արժողությամբ տարածաշրջանային նշանակության այս երկու ծրագրերի իրականացման արդյունքում ունենալու ենք Սև ծովի նավահանգստից դեպի Պարսից ծոցի նավահանգիստներ կատարվող փոխադրումների ամենակարճ երթուղին: Այն կամրապնդի Հայաստանի տնտեսությունը ապահովելով միջազգային

Ժամանակակից հաղորդակցություն:

Ինչպես նշեց ՀՀ Տրանսպորտի և Կապի նախարար Գագիկ Բեգլարյանը՝ այս ճանապարհահատվածը տնտեսական առումով մեծ նշանակություն է ունենալու Հայաստանի համար: Այն ձգվելու է Մեդրիից մինչև Գագարին:

Արցախի Հանրապետություն

Աղբբեջանը 68.700 կրակոց է արձակել Արցախի Հանրապետության ուղղությամբ

29 Դեկտեմբերի 2012 - 16:22

Ըստ ՊԲ օպերատիվ տվյալների ամփոփագրի՝ 2012թ. ընթացքում դարաբաղա-աղբբեջանական հակամարտ գործերի շփման գծում հակառակորդի կողմից հրադադարի պահպանման ռեժիմը խախտվել է շուրջ 14.000 անգամ, որի ընթացքում, տարբեր տեսակի հրաձգային զինատեսակներից, հայ դիրքապահների ուղղությամբ արձակվել է ավելի քան 68.700 կրակոց: Հակառակորդի կողմից հրադադարի պահպանման ռեժիմի խախտման ինտենսիվություն հատկապես նկատվել է պետական նշանակության միջոցառումների եւ տոն օրերի ժամանակ ու դրանց նախորդած շրջանում: Չնայած հակառակորդի դրսեւորած այսօրինակ ակտիվությանը, ՊԲ առաջապահ զորամասերը ողջ տարվա ընթացքում հավատարիմ են մնացել հրադադարի պահպանման ռեժիմին եւ լիովին վերահսկել իրավիճակը հակառակորդի հետ շփման գծում՝ հարկ եղած դեպքում ձեռնարկելով նաեւ կանխարգելիչ գործողություններ եւ ստիպելով վերջինիս հրաժարվել իր նկրտումներից:

Արեւմտյան Հայաստան

Դիարբեքիի հայ բողոքականները հետ են պահանջում իրենց եկեղեցին

29 Դեկտեմբերի 2012

Թուրքիայի հայ բողոքականները պահանջում են իրենց վերադարձնել պետության կողմից խլված Դիարբեքիի (Աղձնիք գավառ) բողոքական եկեղեցին: Այս մասին տեղեկացնում է թուրքական «Իհլաս» գործակալությունը:

Դիարբեքիի հայ բողոքական Սուրբ Փրկիչ եկեղեցին անցել էր Թուրքիային 1983 թվականին: «Եթե մուսուլմանները Եվրոպայում տեսնեն նման վիճակում գտնվող մզկիթ, ապա նրանց սիրտը կցավի: Մեր սիրտն էլ ցավում է այս վիճակում գտնվող մեր եկեղեցու համար»,-նշել է Ահմեթ Գյուվեները, ով հանդիսանում է բողոքական եկեղեցու հոգևոր առաջնորդը:

«Մեր եկեղեցին մի քանի տասնյակ հետևորդ ունի, իսկ պետությունն այն փակել էր հետևորդներ չունենալու համար: Մենք ցանկանում ենք վայր, որտեղ կարող ենք աղոթել: Արդեն դիմում ենք ներկայացրել եկեղեցին հետ վերադարձնելու պահանջով»,-հավելել է Գյուվեները:

Ստամբուլում դաժանորեն տարեց հայուհու են սպանել

29 Դեկտեմբերի 2012 - 11:44

Ստամբուլում տարեց հայ կին է դաժանաբար սպանվել, փոխանցում է թուրքական «Դոդան» գործակալությունը: Թուրքիայի խոշորագույն քաղաքի Տաթիի թաղամասում դեկտեմբերի 28-ի երեկոյան հայտնաբերվել է տարեց կնոջ մարմին՝ դանակից հասցված բազմաթիվ վնասվածքներով: Պարզվել է, որ սպանվածը Թուրքիայի հայազգի քաղաքացի, 84-ամյա Մարիսա Քուչուքն է:

Նրա անշունչ մարմինը հայտնաբերել է որդին, երբ երեկոյան այցելել է մոր բնակարան:

Փորձաքննությունը ցույց է տվել, որ տարեց կնոջ հասցվել է դանակի 7 հարված, ինչպես նաև կտրել են նրա կոկորդը:

Մարիսան, ով միայնակ էր ապրում իր բնակարանում, 4 երեխաների մայր էր: Ներկայում թուրքական ոստիկանությունը հետաքննություն է սկսել՝ հայտնաբերելու մարդասպանին: Դեռ հայտնի չէ, թե ինչը կարող էր սպանության պատճառ դառնալ:

HayNews.am

Հայազգի ուսուցչի դաժան սպանությունը

Ստամբուլում

11 Հունվարի 2013 - 17:06

Ստամբուլի հայկական դպրոցների մեկում աշխատող հայ ուսուցիչը դաժանաբար սպանվել է սեփական բնակարանում, փոխանցում է թուրքական «Բիլաս» գործակալությունը:

Ստամբուլի Քաղըքայնի շրջանի հայկական դպրոցում աշխատող հայ ուսուցիչ Իլքեր Շահինի անշունչ մարմինը գտել են բնակարանում:

Նրա գործընկերները շուրջ երեք օր ոչ մի նորություն չեն ունեցել Շահինի մասին և որոշել են այցելել նրան: Գալով նրա բնակարան և փակ գտնելով դուռը՝ նրանք ուսուցչի մարմինը են դիմել:

Երբ ոստիկանները ներս են մտել, տեսել են հայ ուսուցչի կտրված կոկորդով դին: Նախնական ենթադրությամբ՝ հայ ուսուցիչը դիմադրել է մարդասպանին, որը, ըստ ամենայնի, գողության նպատակով չի ներխուժել նրա բնակարան:

Հայտնի է նաև, որ նրա վերջին գործողությունն է եղել կոլեգաներին Սուրբ ծնունդի կապակցությամբ շնորհավորանք ուղարկելը: 40-ամյա Շահինը, ով մեկ դուստր ուներ, 9 տարի շարունակ դասավանդում էր հայկական դպրոցում: Նշենք, որ Ամանորի նախօրեին Ստամբուլում սպանվել էր տարեց մի հայուհի: Կնոջը սպանել էին՝ կտրելով կոկորդը:

HayNews.am

Միջազգային

Բաքվի ջարդերը սկսվել են դեռևս 1988-ից և ավարտին հասցվել 1990-ի հունվարի 13-19-ը

12 Հունվարի 2013 - 15:22

1990-ի հունվարին 13-ին Բաքվում ադրբեջանական իշխանությունների կողմից գործի դրվեց հայերի գանգվածային սպանությունների և տեղահանության

նախապես մշակված ծրագիրը, որը դադարեցվեց միայն մեկ շաբաթ հետո:

Սա այն փաստարկը, որը սովորաբար առաջ է քաշվում, ինչի հետ սակայն համաձայն չէ պատմաբան Գևորգ Մելքոնյանը. «Շրջանառվող տվյալները, թե Բաքվի ջարդերը սկսել են 1990-ի հունվարի 13-ին և շարունակվել մինչև 19-ը, այդքան էլ ճիշտ չեն: Ջարդերը սկսվել են դեռևս 1988-ից և ավարտին հասցվել 1990-ի հունվարի 13-19-ը: Ադրբեջանական իշխանության նման քայլը պատասխանն էր ԼՂՀ հայերի ինքնորոշման ձեռքբերմանը»:

Ըստ պատմաբանի իրականությանը չեն հասնապատասխանում նաև Բաքվի ջարդի ժամանակ գոհված հայերի թիվը. խոսվում է մոտ 300 գոհվածի մասին, մինչդեռ եթե ստուգվի ադրբեջանական փաստաթղթերը՝ գոհերի թիվը կհասնի 500-ի սահմանին: Այս համատեքստում, Գևորգ Մելքոնյանն ակնարկում է, թե հայկական կողմից բավարար քայլեր չեն ձեռնարկվում՝ միջազգային հանրությանը ապացուցելու, որ Բաքվի և դրանից առաջ Սումգայիթի դեպքերը Ադրբեջանի կողմից պետականորեն մշակված ցեղասպան ծրագիր էր և ոչ թե մի քանի խուլիգանի նախաձեռնություն:

«Կատարվածը Բաքվում բնակվող 250 000 հայ բնակչության դեմ ուղղված քաղաքական քայլ էր և քանի դեռ Բաքվի և Սումգայիթի դեպքերը դատապարտված չեն, ավելին՝ խնդիրը չի ստացել իրավական կարգավորում՝ չենք կարող ապահովված լինել, թե Բաքուն ցանկացած պահի չի գնա նույն քայլին: Այսօր Հայաստանի խնդիրը միջազգային հանրությանը Բաքվի ջարդերի հետ կապված բոլոր փաստաթղթերին ծանոթացնելն է և ևս մեկ անգամ փաստելը, որ բացառվում է ԼՂՀ հայության ճակատագիրը Ադրբեջանին հանձնելը: Իհարկե, այս հարցում խնդիրներ կան, քանի որ մեր ձեռքի տակ եղած փաստաթղթերը միայն ռուսերեն լեզվով են, բայց կան նաև անգլերեն լուրջ փաստաթղթեր, որոնք պետք է թարգմանվեն: Կարծում եմ Միլոշեվիցի իր ներուժը պետք է ուղղի նաև Ադրբեջանի իրագործած ցեղասպանությունների բարձրաձայնմանը», - շեշտեց պատմաբանը:

Իր հերթին հանդիպմանը ներկա միջազգային իրավունքի մասնագետ Տարոն Միմոնյանը նկատեց, թե ՀՀ-ն չի կարող ասենք Հազարամյա դատարան դիմել մինչև Ադրբեջանը չտա իր համաձայնությունը և չընդունի այդ մարմնի իրավասությունն այս գործով:

Իրանցիները դեմ են «Ադրբեջանի հանրապետություն» անվանմանը

12 Հունվարի 2013 - 13:20

Իրանագետ Վարդան Ոսկանյանն այսօր լրագրողներ հետ հանդիպմանը հայտնեց, որ վերջերս Ատրպատականի բնակիչների մի մեծ հատված կոչ-դիմումով դիմել է իրանական իշխանություններին, որպեսզի միջոցներ ձեռք առնվեն Արաքսից հյուսիս ընկած տարածքը կամ

Ադրբեջանական Հանրապետության տարածքը Ադրբեջան չկոչելու համար: Նրա խոսքով Ատրպատականի ժողովրդի այդ նախաձեռնությանը միացել են տեղի 100-ից ավելի մտավորականներ:

«Ադրբեջանի անվանումն արհեստական է: 1918թ.-ից ի վեր Արաքսից հյուսիս և Կուրից արևելք ընկած տարածքը, որը մեզ մոտ հայտնի է Աղվանք անունով, ռուսների մոտ Կովկասյան Ալբանիա, երբևիցե չի կոչվել Ադրբեջան, և Արաքսից հյուսիս ընկած տարածքը երբեք չի կոչվել Ատրպատական, այլ Արաքսից հարավ ընկած տարածքի անվանումն է Ատրպատական: Դա մեզ հայտնի է սկսած հինգերորդ դարից», - ասաց նա:

Նրա ներկայացմամբ՝ 1918թ.-ին որոշվել է իրանական նահանգի անվանումը վերցնել և օգտագործել որպես նորաստեղծ հանրապետության անվանում այն նկատառումով, որ հետագայում Արաքսից հարավ ընկած տարածքներն էլ պետք է միավորվեն այդ հանրապետությանը:

«Խորհրդային տարիներին այս գաղափարը ևս առաջ էր մղվում համապատասխան մարմինների կողմից, և Երկրորդ համաշխարհային պատերազմից հետո Իրանի հյուսիսում փորձ կատարվեց ստեղծելու այսպես ասած Ադրբեջանի Դեմոկրատական հանրապետություն, որը երկար կյանք չունեցավ, քանի որ իրանական զորքերը մուտք գործեցին այդ տարածք: Հետագայում՝ 1991թ.-ին, երբ տեղի ունեցավ Խորհրդային Միության պահպանման վերաբերյալ հանրաքվե, Ադրբեջանի բնակչությունը կողմ էր նրա պահպանմանը: Անկախանալուց հետո այդ հանրապետությունն անվանվեց Ադրբեջանական Հանրապետություն, որը տարբերվում է մյուս հանրապետությունների անվանումից: Օրինակ՝ մենք չենք ասում Հայկական Հանրապետություն, այլ՝ Հայաստանի Հանրապետություն: Իրանական իշխանություններն այդ ժամանակ չքոքողեցին այդ անվանման վերաբերյալ», - նշեց նա: Իրանագետը անդրադարձավ նաև նախադեպերին՝ նշելով. «Մակեդոնիայի դեպքում

Հունաստանը բողոքեց, քանի որ Մակեդոնիան օգտագործում էր հունական նահանգի անվանումը, և այժմ Մակեդոնիայի անվանումը Նախկին Հարավսլավական Հանրապետություն Մակեդոնիա է (ՆՀՀ Մակեդոնիա)»:

ԱՄՆ-ում դատարանը որոշում է կայացրել Հայոց ցեղասպանության զոհերի ժառանգների փոխհատուցման գործով

Դեկտեմբեր 12, 2012

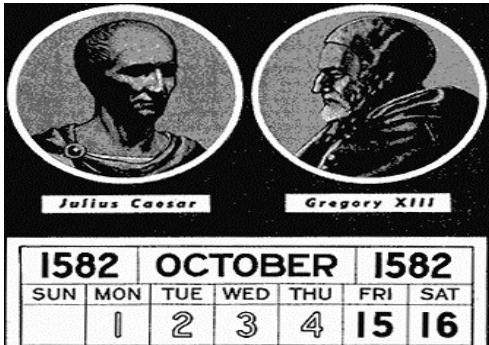
ԱՄՆ Կալիֆոռնիա նահանգի շրջանային դատավորն անցած շաբաթ որոշում է կայացրել, ըստ որի հաշվապահական ընկերությունը կարող է դադարեցնել Հայոց ցեղասպանության զոհերի 16 ժառանգների հետ կապվելու անհաջող ջանքերը՝ ապահովագրական հիմնադրամից վճարումներ կատարելու համար, հաղորդում է «Glendale News-Press»-ը:

Դատավոր Քրիսթինա Մնայդերն ասել է, որ «Holthouse Carlin and Van Trigt» ընկերության բազմաթիվ փորձերը՝ հասնել 159 հայցվորից կազմված վերջին խմբին, բավարար են: Հաշվի վրա մնացել է 500 հազար դոլարից էլ քիչ գումար: Ըստ որոշման՝ փաստաբաններ Մարկ Գիրագոսը, Բրայան Կաբատեկը և Ռոման Զիլբերֆելդը կարող են ծախսել մինչև 15 հազ. դոլար՝ չպատասխանող հայցվորներին գտնելու վրա:

Այդ նպատակով ֆրանսիական ապահովագրական «Axa S.A.» ընկերության հատկացված միջոցները պետք է մնան փոխհատուցման հիմնադրամում: Դատավորի որոշման համաձայն՝ ներկայումս մահացած չորս հայցվորների համար նախատեսված գումարները պետք է տրվեն նրանց ժառանգներին, եթե վերջիններս կարողանան ապացուցել, որ ժառանգ են հանդիսանում:

Մշակույթ

Հուլյան և Գրիգորյան օրացույցների տարբերությունը և «Հին Նոր տարին»

Հայաստանում այսօր էլ նշում են այսպես կոչված «Հին Նոր տարին»: Որտեղից է այն գալիս և ինչի՞ հետ է այն կապված: Ժամանակակից տոմարի հիմքում ընկած է դեռևս Հուլիոս Կեսարի կողմից ներմուծված օրացույցը, համաձայն որի տարին բաժանվում էր ժամանակակից 12 ամիսների և ուներ 365 օր, իսկ 4 տարին մեկ անգամ լինում էր 366 օրից բաղկացած «Նահանջ» տարի: Այսպիսով, տարվա տևողությունը միջինում հարմարեցված էր 365.25 օրվան, ինչը մոտավորապես համապատասխանում է Արեգակի շուրջը Երկրի պտտման պարբերությանը: Սակայն իրականում տարին պարունակում է 365.2422 օր, այսինքն 11 րոպե պակաս, որի պատճառով 16-րդ դարում արդեն կուտակվել էր 10 օր և այդ տարբերությունը նկատելի էր: Մասնավորապես գարնանային գիշերահավասարը տեղափոխվել էր մարտի 11-ին, իսկ քանի որ դրա հետ է կապված Զատիկի տոնը, ապա եկեղեցու համար դա անցանկալի էր:

1582 թվականին Գրիգորիոս 13-րդ պապի ղեկրետով ներմուծվեց Արևմտյան կամ Քրիստոնեական օրացույցը (ինչը մեզանում հայտնի է որպես Նոր տոմար), համաձայն որի նահանջ տարիների թիվը կրճատվում էր այնպես, որ տարվա տևողությունը դառնա 365.2425 (հուլյան տարուց 10.8 րոպե պակաս) և դրանով մեծ ճշտությամբ համապատասխանում էր իրական տարվա տևողությանը, այնպես որ արդեն հազարամյակների ընթացքում որևէ փոփոխության կարիք չի լինի: Դա իրականացնելու համար առաջարկվեց ամեն 400 տարվա մեջ ունենալ ոչ թե 100 նահանջ տարի, այլ 97՝ յուրաքանչյուր 4-ի վրա չբաժանվող հարյուրամյակը այսուհետև նահանջ տարի չէր լինելու: Այսպիսով, 1700, 1800 և 1900 թվականները նահանջ տարիներ չէին, իսկ 1600-ը և 2000-ը նահանջ էին: Նահանջ տարիներ չեն լինի նաև 2100, 2200 և 2300 թվականները: Սկզբում՝ 1582 թվականի հոկտեմբերին, օրացույցն առաջ տալով 10 օրով, Գրիգորյան տոմարն ընդունվեց Հռոմեական կայսրությունում, Ֆրանսիայում, Իսպանիայում, Պորտուգալիայում և Հոլանդիայում, այսուհետև 18-րդ դարի ընթացքում, համարյա ամբողջ Արևմտյան

Եվրոպայում:

Երբ Ռուսաստանում սոցիալիստական հեղափոխությունից հետո՝ 1918 թվականին նույնպես որոշեցին անցնել նոր տոմարի, արդեն կուտակվել էր 13 օրվա տարբերություն (քանի որ 1582 թվականից անցել էր ևս 335 տարի) և այդ պատճառով մեզանում հին ու նոր տոմարների միջև տարբերությունը մինչև այսօր էլ համարվում է 13 օր (որը, ի դեպ, շուտով կդառնա արդեն 14 օր): Ահա այդ պատճառով է, որ Հայաստանում, հետևելով Խորհրդային այդ ռեֆորմին, այսօր էլ մարդկանց մեծամասնությունը 13 օրվա տարբերությամբ նշում է նաև «Հին Նոր տարին»: Իսկապես, հին (հուլյան) օրացույցով Նոր տարին կգար այսօր հունվարի 13-ին՝ երեկոյան ժամը 12-ին:

Հայկական աստղագիտական ընկերություն

Վլադիմիր Աբաջյանի դին կամփոփվի Երեւանի քաղաքային պանթեոնում

ԵՐԵՎԱՆ, 17 ՀՈՒՆՎԱՐԻ, ԱՐՄԵՆԱՊԵՏ: Սիրված դերասան ՀնՄՀ ժողովրդական արտիստ Վլադիմիր Աբաջյանի վերջին հրաժեշտի արարողությունը կկայանա այսօր ժամը 12:00-14:00-ին Գ. Մունդուկյանի անվան ազգային ակադեմիական թատրոնում: «Արմենպրես»-ի փոխանցմամբ՝ հուղարկավորությունը կկայանա ժամը 14:00-ին՝ Երեւանի քաղաքային պանթեոնում:

Սիրված արտիստի քաղաքացիական հոգեհանգիստը տեղի է ունեցել երեկ՝ հունվարի 16-ին, ժամը 18:00-ին Երեւանի Սբ. Հովհաննես (Կոնդի) եկեղեցում: Վլադիմիր Աբաջյանը ծնվել է 1927 թվականի նոյեմբերի 27-ին, Շիրակի մարզի Շիրակ գյուղում: Նա նշանավոր արվեստաբան Գեորգ Աբաջյանի եղբայրն էր: 1951 թվականին ավարտել է Երեւանի գեղարվեստաթատերական ինստիտուտի դերասանական բաժինն ու նույն թվականից աշխատանքի անցել Գ. Մունդուկյանի անվան ակադեմիական թատրոնում, որտեղ Վլադիմիր Աբաջյանը ստեղծել է մոտ 50 նշանակալի դերատիպարներ, հանդես եկել կինոյում, հեռուստա եւ ռադիոբեմադրություններում:

Նա ազգային ասմունքի մեծագույն վարպետներից էր: 1998 թվականին պարգևատրվել է «Մովսես Խորենացի» մեդալով:

Մեր բարեկամ պարոն Սիրդատ Մարտիրոսյանից ստացել ենք շահեկան մի հոդված եւ տոհմաճառ: Հոդվածը լինելով երկարաշունչ՝ տպագրվելու է Լույսի մի քանի համարում: Խմբագիր

Մանկութեան Յուշեր

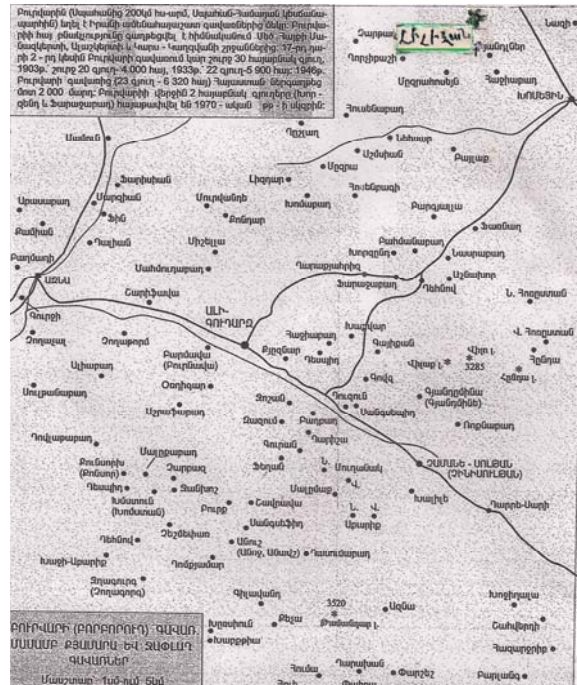

Սիրդատ Մարտիրոսյան

Իրանի Քամարա Նահանգի

հայաբնակ մի գիւղի պատմութիւն:

Լիլիհան

Իրանի կենդրոնական նահանգ

Բուրվարի բորբորուղ գաւառ

Մասամբ Քամարա եւ Ջափլաղ գաւառներ:

Ով անցեալ ունի չի կարող յուշեր չունենալ:

Թէ դատարկ է անցեալդ ինչ իմանս յուշն ինչ է:

Պարոյր Սեւակ:

Հայ ժողովրդի պատմութեան անբաժանելի մասն է կազմում գաղթահարութիւնը: Հայ ժողովրդի պատմութեան, տնտեսական, քաղաքական, մշակութային արժէքները, ուսումնասիրելու դէպքում պիտի նկատի ունենալ նաեւ հայկական գաղթահարումը Իրանում: Այդ թւում Իրանի Քամարա գավառի հայկական գաղթօջախները նոյնպէս, բազմաթիւ գաղթօջախների նման ունեցել են կարեւոր նշանակութիւն:

Շուրջ 400 տարի անցեալ ունեցող Քամարա գաւառը, ժամանակին ունեցել է քսան հայաբնակ գիւղեր: Այդ շրջանում ամենամեծ հայաբնակ գիւղն էր Լիլիհան գիւղը, որ մինչեւ 1946 թւականը զուտ հայաբնակ է եղել, որտեղ ծաղկուն օրերին ապրում էին 400-500 ընտանիքներ: « Ըստ Ալիք օրաթերթի 1932 փետրւար տասին եւ տասնութին, Լիլիհանում ապրում էին 350 ընտանիք 1400 բնակիչ»:

Լիլիհան գիւղը գտնուում է Իրանի կենդրոնական նահանգում, Արաք քաղաքի հարաւ արեւելքում, Մահալաթի հիւսիս արեւմուտքում, Խամէին քաղաքի հիւսիս արեւելքում:

Համաձայն Մպպգայ պարբերականի, Քասրալիի մեկնաբանութեամբ, Լիլիհան գիւղը հայաբնակ լինելու բերումով, հայերը իրենց գրւացքներում Լիլիհան են գրում: Լիլիան անւան կրող գիւղ կայ Մարաղէում: Լիլան է գիւղ Մահաբադում եւ Լիլիստան Քարաջում: Լիլիանը շատ ընդունւած իգական անուն է Ամերիկայում:

Լիլիհան գիւղը, գտնւելով Համադանի եւ Իսֆահանի միջեւ, աշխարհաշրջիկները այդ ճանապահով անցնելով, Լիլիհանի

մասին շատ տեղեկություններ են հաղորդել: Աշխարհաշրջիկ Ֆլանդերը շուրջ 150 տարի առաջ Լիլիան գիւղը հայաբնակ է անանել: Քերամանշահից Բաֆահան գնալիս եւ թէ վերադարձին այնտեղ է իջեւանել: Նա գրում է թէ Միսեօ Գեթեի հիւանդութեան պատճառով իջեւանեցինք Լիլիան գիւղը :

Ջաքսոնը Քոլումբիա համալսարանի դասիօսը նոյնպէս գրում է, ճանբորդութեան երրորդ օրը ժամանեցի Լիլիան գիւղը, որտեղ ապրում էին շուրջ 1000 ընտանիք. իմ կարծիքով բոլորն էլ հայեր էին: Այնտեղ հանդիպեցի քահանայ Ռաբին Էուսէֆին, որը կրօն էր քարոզում: Նա շատ լաւ անգլերէն էր խօսում որ սովորել էր Ռեգալիում:

Ըստ Էդիկ Բաղդասարեանի Իրան Քամարա գաւառի հայկական գաղթօջաղի պատմութեան գրքի, Միսիլ Էդվարդը, իր գրքում մի բաժին է յատկացրել Քամարայի հայերին: Նա այսպէս է յիշատակում, հայ գիւղացիները բարեհաբոյր ցեղից են, նրանք ուշիմ եւ կազմուրած լինելով, պարսիկ գիւղացիներից աւելի մաքուր, բանունակ, կարգ ու կանոնով, տնտեսող եւ խաղաղ են: Նրանց գիւղերը սովորաբար ընդարձակ են եւ շրջապատած ուռենիներով եւ խաղողի այգիներով: Նրանք պատկանում են պարսիկ խաներին եւ վերջինները շատ գոհ են իրենց վարձկաններից:

Անդրանիկ Բաղդասարեանը իր Բազիկ գրքում «Նոր Ջուղա 1979 էջ 273» Լիլիան գիւղի մասին, այսպէս է նկարագրում: Լիլիան գիւղը մուսք գործելիս կարծես մի պայթիւն տեղի ունեցաւ սրտումս, երբ հանդիպեցի ժողովրդին ու գիւղին. կարծես մի քաղաք էի մտնում, ժողովրդի լուսաւորութիւնը եւ քաղաքակրթութիւնը, գիւղի փողոցների եւ տների սիրունութիւնը եւ այլն ինձ հիացմունք պատճառելով, ապշած նայում էի ժողովրդի քաղաքաձէւ հագնած հագուստներին: Չափազանցնելով չեմ արտայայտում, այլ իրականութիւնն եմ նկարագրում: Լիլիան գիւղը իր զարգացումով գերազանցում էր բոլոր հայաբնակ գիւղերին: Փողոցների լայնութիւնը եւ տան սենեակների սիրունութիւնը, Խոմէլին քաղաքում էլ հազագիւտ էր: Հանդիպեցի խիտ բազմութեան, մասմբ կանայք եւ աղջիկներ, սափորներ ուսերին բարձած, աղբիւրից ջուր տանելիս: Մեր շրջանում աղջիկ տղայ արգիւլած էր իրարու հետ խօսելու անգամ նշանած ժամանակ: Բայց այս գիւղում նրբամիտ ժողովուրդը վերացրել էր խաւար կեանքի պայմանները:

Մեր գիւղը ուներ մի սառնորակ պաղ աղբիւր, որը հարանգ էր կոչում եւ յայտնի էր իր պարզութեամբ, բիւրեղութեամբ ինչպէս նաև իր բացառիկ համեղութեամբ: Ամեն երեկոյ գիւղի պարմանուհիները հետևելով քաղաքի մօտային, համարեա վերացրած գիւղական հագուստների հին ձևերը, ալւան ալւան հագուստներով զարդարւած, կուժերը ուսներ առած, իջնում էին աղբիւր ջուր տանելու եւ հանդիպելու ընկերուհիներին եւ գաղտածածուկ դիտելու իրենցով հետաքրքրուող տղաներին: Երիտասարդ տղաներն էլ այդ ժամին, պտոյտի նպատակով դուրս էին գալիս ընկերներով, խումբ խումբ կանգնած, դիտում անց ու դարձը եւ աղջիկներին: Այս տեղում էր կատարւում մասնաւորապէս ամուսնական ընտրութիւնները:

Լիլիան գիւղը բազմատիրական էր, ուներ 5 -ից 6 պարսիկ կալածատեր խաներ: Այդ խաները ունէին իրենց ներկատեսուցիչ, պարսիկ գործակալը, որը իր ընտանիքով ապրում էր գիւղի մի անկյնում: Ամեն մի կալվածատեր ուներ իր տանուտեր (քաղխուղան), որը ընտրում էր կալածատիրոջ միջոցով, գիւղացիներից: Հողագործ գիւղացիները, իրենց հնարաւորութիւնների սահմաններում, ունէին մաշակելու հողամաս: Իրենց հասոյթի երկու մասը իրենք էին տանում

մէկ մասը կալատիրոջն էր, իսկ անջրդի (դէլիմ) հացահատիկի երեք մասը գիւղացին էր վերցնում, մէկ մասը կալածատերը: Պատճառն այն էր որ անջրդին սնում էր անձրևների ջրով եւ ոչ գիւղատիրոջ աղբիւրների կամ ջրամբարտակների ջրով:

Հարանգ աղբիւրը 1994 թականին :-Աղբիւրի շրջապատի կանայք պարսիկներ են:

2000 թականին նորից այցելութեան ժամանակ արդէն աղբիւրը լրիւ ցամաքած է ւաւերւած էր : Կարևոր է յիշել որ այս նկարի տեսարանը, լրիւ տարբեր է այն ժամանակահատուածից երբ հայրն էին ապրում գիւղում, ուր աղջիկներն էին կանգնած լինում աղբիւրի շուրջ հաւաքած: Նրանք երբէք աման չանան եւ այլ իրեր չէին լանում աղբիւրի քարաշար շրջանցում:

Լիլիան գիւղը նախքան 1946 ի ներգախտը, հայաբնակ գիւղ է եղել: Օժտւած լինելով մաքուր լայն փողոցներով, կոկիկ երկյարկանի բնակարաններով եւ ընդարձակ բակերով, պատերը ծեփած սպիտակ կառով :

Գիւղը գտնւելով Արաք եւ Խոմէլին քաղաքների միջև, ունենալով յաճախակի հանդիպումներ եւ յարաբերութիւններ երկու քաղաքների բնակիչների հետ, առիթ էր ընդձեռնում ընդօրինակել նրանց սովորութիւնները, վարք ու բարքը նաև մշակոյթը:

Լիլիան գիւղը շրջապատւած էր ծառաստաններով, ուռենի, սոճի, հացենի եւ պարտեզներում տեսակ տեսակ պտղատու ծառերով: (Գիւղում սովորական ասացք է թէ մի հոգի հիւր է գնում մէկի տուն, ճաշը մի քիչ ուշանում է, հիւրը որպէս յիշեցնի հիւրընկալին ճաշի մասին, նայելով առաստաղի գերաններին հարցնում է թէ ձեր առաստաղի գերաններ հացենի են: Հիւրընկալը կոտակելով հիւրի միտքը պատասխանում է թէ ոչ համբերութեան են):

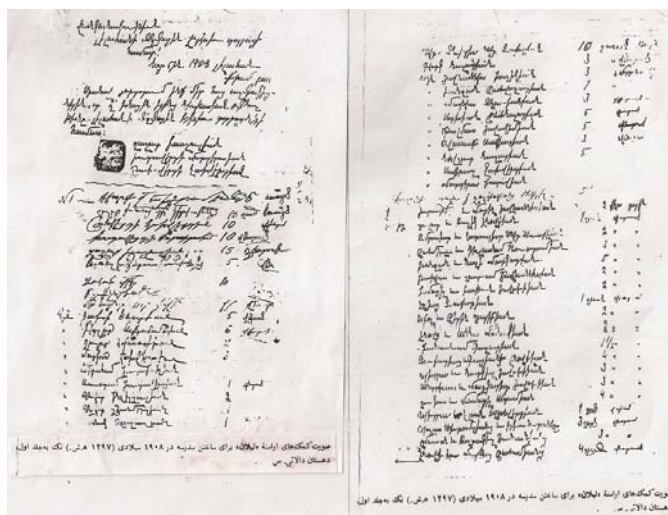
Մեր գիւղը ուներ տարբեր տեսակ թռչուններ ծիծեռնակ, կաքաւ, լոր, կկու, հոպոպ, տատրակ, ագռաւ, աղանի, բու, ճնճուկ եւ այլ թռչուններ: Լորերը ձու էին դնում ցորենի արտերում եւ վրան նստում մինչև ճուտիկների յայտնւելը: Երբեմն որոշ լորերի համար ուշանում էր ձու դնելը եւ ճուտիկները չծնած արդէն ժամանակ էր լինում գիւղացին հնձել իր արտը, հետևաբար արտը հնձելով ձուերը դուրս էին մնում, այլևս հնարաւոր չէր մայր լորիկին վերադառնալ ձուերի վրայ, հնձուրները այդ ձուերը տուն էին տանում երեխաններին նրախացնում:

Տօն օրերին յատկապէս վարդավարին եւ համբարձումին, գիւղը տօնական տեսք էր ստանում: Ընտանիքներով միասին գնում էին Չէշմառեզ, Գաբր եւ Դարագոզ ծառաստաններ: Աղջիկները, հարսներ, ալւամ ալւան հագուստներով, ամբողջ օր պարում զարճանում էին:

դարձած ծեծը և պատիժը, գիւղացուն ազատում է ապօրինի տուրքերից, վերացնել է տալիս կանանց գլխի կոտորը, արգիլում նրանց բերին կապած օշմաղի գործածումը, կրճատում եօթ օր եօթ գիշեր տևող հարսանիքների և հոգեհացի մեծ ծախսերը նաև անչափահասների ամուսնությունը :

Լիլիհան գիւղը բաժանված էր երկու թաղամասերի, ներքին և վերին թաղամասերի: Ունէր համայնքին պատկանող երկու եկեղեցի, Լուսաւորչական և Աւետարանական (բողոքական): Համայնքը ամուր կառչած էր իր դպրոցին ազգային մշակույթին և եկեղեցուն: Նրանք պահում էին իրենց աւանդական և նահապետական գեղեցիկ և սրփազան սովորությունները: Համաձայն արձանագրութեան օրէնքի, հոգաբարձությունը սահմանել է մի օրէնք, ըստ որի իւրաքանչիւր մկրտող երէխայից մէկ ըիսլ և ամուսնացող երիտասարդներից հինգ ռիսլ, գանձի յոգուտ դպրոցի: Միաժամանակ ձեռնարկել է մի հանգանակություն որին մասնակցողները վճարել են 1 ըիսլից մինչև 15 ըիսլ: Ապա եկեղեցու մինչ այդ եղող գամձապահի, երեցփոխի և ծախարարի տեղ, վարել է եկեղեցուն վերաբերեալ աշխատանքները և ամենայն ճշմարտացիութեամբ գրանցել է Նոր Ջուղայի վանքից իրենց յանձարարած չափաբերական Մատենը, որի մէջ մուծում էին ծնունդ մկրտություն և մահ:

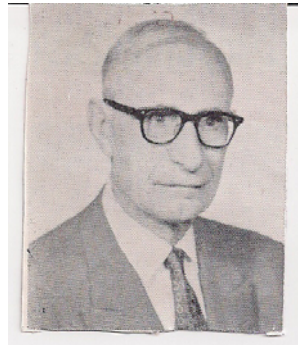
Յիշեալ պատկերները ներկայացնում է նւիրատությունների ցանկը:

Կազմել է «ուսումնասիրաց միություն» Միութեան անդամակցող երիտասարդները կազմել են գրադարան, հին և նոր գրքերի պահեստ, իրենց մղելով դէպի ինքնագարգացում:

Բարերար Յովնանեանը տարեկան 200 թուման ուղարկել է ուսուցիչների ռոճիկները վճարելու համար, որը դադարեցել է Ռուսաստան Բոլշեկիություն առաջանալու պատճառով: Բարերարը նաև տրամադրել է Փայտե շրջանակներով քարե տախտակներ, որոնց վրայ գրում էին նոյն քարից պատրաստած մատիտներով, գրածը սրբում և նորից գրում: Դպրոցի շինութեան վրայ իսկել և հաշուապահություն կատարել է, Տէր Վահան Քահանայ Յովհաննիսեանը, իսկ գործին ընթացք է տւել Ուստա Գեորգ նազարեանը, ընկոյզից պատրաստած դուռ պատուհանները անձամբ գնել բերել հեռաւոր Մահլաթ քաղաքից:

Այդ դպրոցը միակն էր, Բուրվարի Քամարայ նան բոլոր այդ շրջակայ հայաբնակ գիւղերի: Դեպրոցը բաղկացած էր մի մեծ

սրահից, շրջապատւած մի քանի դասարաններով, գրատարանով և մեծ ընդարձակ բակով: Համաձայն օրւայ պայմանների բաւականաչափ ներկայեանալի հարմար շէք էր յատկապէս այդ ժամանակահատուածում օժտւած լինելով թաղրոնի սրահով և բեմով:

Ժողորդանւէր հոգևոր պետերը իրենց հետ Նոր Ջուղա են տանում մի քանի պատանիների ուսանողների, վանքի հաշիին ուսանելու ինչպէս Մինաս Յովհաննիսեան, Մինաս Աղաջանեան Քամարայից, Միքայէլ և Ռաֆայէլ Գասպեան Բուրվարից :

Բացման օրից դպրոցը ունենում է իր հոգաբարձությունը և ղեկավար կազմը, որի անդամներն են եղել երկար տարիներ «գիւղի ջոջեր» տոհմապետեր Ուստա Ղազար Իսաղուլեանը, Խուղավէրդի Մարտիրոսեանը, «մեծ պապս» Շահվերդի Հախվերդեանը, Մամոէ Վարդանեան և Միրզախան կարապետեանը:

Դպրոցի համար առաջին անգամ ուսուցիչ է հրաւիրւել Աբգար Աբգարեան, Նոր- Ջուղայից, 1902 թվին: Ապա Մարգիս վարժապետը 1903 թվին, որ հետագայում ձեռնադրուց քահանայ, Նոր-Ջուղայեցի յայտնի Տէր Տրդատ Քահանայ Յովակիմեան : Իր մահկանացուն կնքեց 1968 թիւ Փետրւարին:

Չնոռանանք ասել , որ դեռ նորաստեղծ մեթոդներով դասաւանդող, այս դպրոցից առաջ, անւանի և լուսամիտ Ուստա Ղազարը, իր հաշիին Բուրւարիից Լիլիհան է հրաւիրում յայտնի կրօնապետ Զէյնալ Վարժապետին, որպիսի նոր սերնդին սովորեցնի մեր եկեղեցու ուսմունքը:

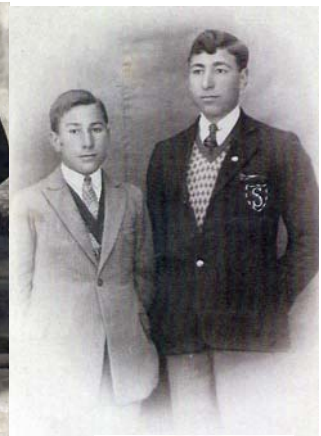
1909-ին պաշտոնաւարել է Թեհրանից հրաւիրւած Մանաւազ Ամիրխանեանը, որ հետակալայում դառնում է ատամնաբոյժ բժիշկ, մահացաւ Շիրազում, 1969 թվին: Մա առաջին անգամ գիւղ է բերում գրամաֆոն (Չայնագիր), որը զարմանք էր պատճառում գիւղացիներին: Դպրոցի հաշիներում որպէս մուտք գրանցւած է (Գրամաֆոնից գոյացել է 101 ըիսլ):

1910-11 Պաշտօնավարում են Ծաղիկ և շեղնար կոյսերը, 1920-21-ին Գասպար և իր քոյր օր. Խաշիաթուն տէր Բարսեղեանները, Նոր Ջուղայից: 1913-ին պաշտօնավարել են Ռաֆայէլ Գասպարենը և Մինաս Աղաջանեանը: Այս տարեշրջանում հրահրում և թափ են ստանում յեղափոխական տրամադրություններ, Հայաստանի ազատագրման ի խնդիր: Դպրոցում պաշտօնավարել են Թեհրանի, Նոր-Ջուղայի և համադանի քոլեջներում աւարտող տեղացի երիտասարդներ, Միրզա Ղուկաս Յովհաննիսեան, Վաղարշակ և Մինաս Աղաջանեաններ, դոքտ. Արսեն և վարդան Մարտիրոսեաներ, Խամբաբա դազարեան և այլն:

1926-ից վեր, աննշան Նոր Հոգաբարձական կազմ է ընտրւել նախագահ Դաւիթ Մարտիրոսեան «հօրեղբայրս» անդամներ Օհան Մաֆարեանը, Յովհաննէտ Յովհաննիսեանը, Ենովս Աղաջանեան, Խանբաբա Մելիքեանը և Մարդար Մաֆարեանը: Դեւարին պաշտօնն են ստանձել, Դաւիթ Մարտիրոսեանին արձանագրելու դպրոցի և եկեղեցու բոլոր խնդիրները:

Չախից աջ, Պարոնայք Օհան Սաֆարեանը (հոգաբարձու) Դավիթ Մարտիրոսեանը (սախագահ) Դուկաս Յովհաննեսան ուսուցիչ տիկ. Շուշանիկ եգանեան ուսուցչուհի, Տէր Վահան քահանայ Յովհաննիսեան, Պրն Վարդկէս և Դանել եգանեանը շրջանային տեսուչներ:

Չախից աջ Խանբաբա Ղազարեան, Մանաւազ Ղազարեան, Արմենակ տէր Պետրոսեան: Շերամ Յովհաննէսեան. Վարդան Մարտիրոսեն, Արսեն Մարտիրոսեան, Յովասափ Յովասափեան և Ջանի Տէր Յովհաննիսեան:

Ձեռներեց ուսուցիչներին շնորհալի աշակերտների խաղարկութեամբ բեմադրել են դաստիարակիչ թատերախաղեր: տարիներին երիտասարդ ուսուցիչների ջանքերի շնորհիւ ունենում են թատերական միջոցառումներ, բեմադրելով Անուշ տժժիկ և այլ թատերկութիւններ:

Ուշագրաւ է այն, որ այս դպրոցի բեմի վրայ, Շերամ անունով մի տարեգիր, Եփրեմ խախնի գիւորներից, 1913 թւին, ներկայացնում է Եփրեմ Խանի սպանութեան տխուր դէպքը, ինքն յանձն առնելով Եփրեմի դերը:

Ի դէպս ասենք, որ մկինչ 1931 թիւը համեստութեան կանոններին դէմ համաերելով, թոյլ չի տրւել որևէ աղջիկ բեմ դուրս գալ: «Անուշ» ը բեմադրելիս Անուշի դերը յանձն է առել, ուսուցիչ Խամբաբա Ղազարեանը, այն էլ դժւարութեամբ, քանզի տղայի համար ևս, նաստացուցիչ էր աղջկայ դերում հանդէս գալ:

Ապա երկար տարիներ դպրոցի ուսուցիչներ են եղել պարոնայք Դավիթ Մարտիրոսեանը (հօրեղբայրս) և Դուկաս Յովհաննիսեանը: Յետոյ հերթով մի քանի տարի Արսեն «Չօրեղբօրս տղան» և «եղբայրս» Վարդան Մարտիրոսեանները, որպէս նոյն դպրոցի նախկին սաներ, պարտք համարելով պաշտոնավարելու ապա նոյնպէս Յովհաննէս Տէր Պետրոսեանը Տէր և Տիկին Դանել և Շուշանիկ եգանեանները և շատ ուրիշներ:

Լուսաւորչական համայնքին պատկանող դպրոցը, ազգային բնոյթ ուներ. իր հիմնադրութեան օրից շարունակ ունեցել է որակեալ ուսուցիչներ, որոնց շնորհիւ ուսանողները, հեշտութեամբ հաջողել են ընդունել քաղաքների բարձրագոյն դպրոցներում և քոլէջներում: Օրինակ, Իսֆահանի Անգլիկան քոլէջը, Արսենը (հօրեղբօրս տղան), Վարդանը (եղբայրս), և Շերամ Յովհաննէսեանը: Իսկ Թէրանի Ամերիկան քոլէջից, Արմենակ Տէր. Պետրոսեան (աներս), Ջանի և մինաս Տէր. Յովհաննիսեաներ, Յովասափ Յովասափեան և Մանավազ Ղազարեան:

Եռեսունական թականի նախավերջին, Լիլիհանում գիւղատերի նաև գիւղացիների կողմից Քաղխուրա է նշանակուում մեր տոհմից Վաղարշակ Ղազարեան

Նա շուրջ 40 տարի յաջողութեամբ վարում է իրեն ստանձած պաշտոնը: Նա ըզունակ էր ժողովրդական գործեր կատարելու մէջ, հարգանք էր վայելում շրջանի մեծամեծերի և խաների կողմից: Լաւատեղեակ էր կոտորած ոսկորների բուժման: Յայտնի էր նեղի որսորդ էր և անվրէպ նշանառու: Արքայզն Աբդու Ռոքա Փահլավին, Քամարայի շրջան այցելութեան ժամանակ, լսելով նրա մասին, ցանկանում է նրա հետ որսի գնալ: Վերադարձին ճաշին հիւրասիրում է նրա տանը:

Նրա օրօք է տեղի ունենում ներգաղթը դէպի Խ. Հայաստան:

1932-33 Թականերին 60 գիւղ և 17000 բնակչութիւն ունեցող Արաքի չորս շրջանների համար տեսուչ է նշանակուում բարեյիշատակ Միիրան Գրիգորեանը , որի անձնկրութեան շնորհիւ, նոր թափ է ստանում դպրոցական կեանքը և ինչպէս նախկինում, նոյնպէս և այս օրերին գրեթէ բոլոր գիւղերը զարդարում են դպրոցներով և կրթական գործը, դրուում նորագոյն հիմքերի վրայ: Արաքի եկեղեցական վարչութեան

օժանդակութեամբ կարգաւորում է 80 աշակերտների համար գրասեղաներ և գրատարան:

1940 թականին Օգոստոս 30-ին Թովմաս Հայկանուշի հարսանիքն էր գիւղում: Ըստ գիւղի սովորութեան, եկեղեցում ամուսնական արարողութիւն կատարելով, հարս փեսայ քաւոր,

հարազատներով միասին, քայլելով տուն գնալու ընթացքին, ամեն մի տան դռան հասնելուն, այդ տան տերը իր կարողության սահմաններում ի պատի գոյկերին մատուցարանով ուտելիք էին մտակարարում: Քառորդ վերցնելով, մերթ ընդ մերթ բարձր ձայնով հայտարարելով, հալիտեանս հալիտեանից նամիրադ ինամ Շահսանամը որ բերել է գաթայ և բուրսադ, այ շաբաշ շաբաշ, հալիտեանս հավիտեանից նամիրադ քեռակին մարջանը որ բերել է հալա այ շաբաշ շաբաշ և բաժանում էր ներկաներին: Երիտասարդները էլ պարելով երգելով միչև տուն հասնելը: Չգիտել ինչու կիսատ պռատ կէս հայերէն կէս պարսկերենով էին յայտարարում: Մուտքի առաջ հաղչապակեա պնակ էր դրած որ հարսը ոտքով պիտի փշրեր :

Թովմաս Հայկանուշ

գաւառների հայ բնակչութեանամ բողջական համայնքի դպրոցների ու եկեղիցիների լիակատար վիճակացոյցը: Նրա ջանքերի շնորհիւ միատեղում են լուսատրչական և բողջական համայնքի դպրոցները: Դասատրում և համարակալում է նաև գրադարանի գրքերը:

1941 և 42 Թւականներին, աւագ ուսուցչի պաշտօնով, դարձեալ Արաքի Եկեղեցի վարչութեան կողմից «Հովնանեան» դպրոցում պաշտօնաւարում էր Դանիել Եգանեանը: Նա Լիլիհան գալուց մէկ տարի առաջ, յաջող և լիակլատար կերպով, կազմում է Ջավիլադ գաւառի մարդահամար- վիճակացոյցը: Լիլիհանում կրթական գործի հետ զուգնթաց զարկ է տալիս թատերական և նկարչական աշխատանքներին, կազմում է եկեղեցական երգեցիկ խումբ:

Դպրոցը պետականանում է 1953 թականին, երբ հայութիւնը ներգախտի և տարբեր պատճառներով լքում է իր այդքան սիրելի և անանի դարձած գիւշը: Պետութիւնը գիւղի դպրոցի շէնքի հիմնադրութեան 70-ամեակը տօնելու առիթով վերանորոգում է դպրոցի շէնքը:

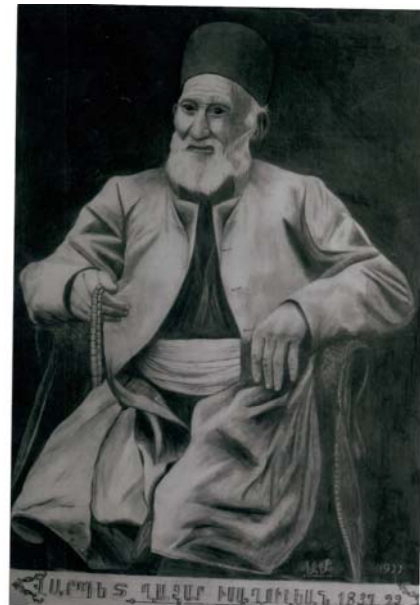

Պրն. Ղուկաս (ուսուցիչ)

Խմբական նկար Արաքից ժամանած հրալիրեալներ

1938 և 39 Թւականներին Արաքի եկեղացական վարչութեան կողմից, աւագ ուսուցիչի պաշտօնով, Լիլիհանի դպրոցն է ուղարկւում, Յովհաննէս Տէր Պետրոսեանը, որ պաշտօնակատութիւն ունէր, շրջանայի տեսչի հանգամանքով, հսկելու շրջանի դպրոցների կրթական գործին. Նա կազմում է, յիշեալ վարչութեան կողմից, պականջած Քամարա և բուրվարի

(Շար.1)

Խոհեր

Մեր Անցած Ճամբան

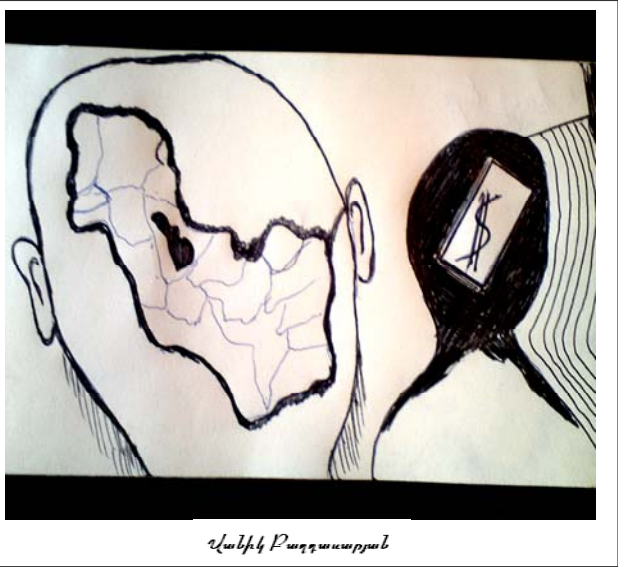
Թ. Ղարախանյան Սիրակցի

Պաշտոնական նամակա շարունակելով ավելացրի որ նվաստիս կարծիքով լավ կլինի այս ծառերը հենց այս գյուղի բարեգործական նպատակների համար գործածվի եւ մեր անցյալի հայրենակից հայ գյուղացու բարի ու մարդկային նպատակներին ծառայի:

Այսպիսով թե մարդուն դուր կգա եւ թե Աստծուն: Այսու մեր ծողովրդասիրական նպատակներին հասնելու, իբրեւ ծառայություն չունեուր հողագործին ձեր թույլտվությամբ, խորհրդակցելով գյուղի ակեվորների հետ մտածում ենք այս նոր դպրոցին հատկացնենք քսան երկու ծառ, որոնցով մեր դպրոցի տանիքը ծածկենք եւ Սպիտակ Հեղափոխության նպատակների կրթության այս կետին իրագործենք եւ մեր գյուղի աշակետներին կրթենք եւ դաստիարակենք:

Նամակում ավելացրի, որ մեր անցյալի Հայ գյուղացիները մեր սիրելի հայրենի Պարսկաստանին երեք դար բարությանը ու ազնվությանը հնազանդ ու ճշմարիտ ծառայեցին, որոնց նախնիկները թողված են այս հողում եւ իրենց դրած ԱՐԾԻՎ, ԲԱՐԵԳՈՒԾԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ նպատակները կիսատ են մնացել հենց իրենց հիշատակը վառ պահելու համար՝ ինձ իրավունք տրվի որ գյուղատիրոջ հետ լեզու գտնեմ եւ այս ծառաստանից քսան երկու ծառ խնդրեմ երպեսզի կիսատ մնացած դպրոցի կտուրը ծածկվի եւ դպրոցի շէնքը լրացնենք, Կեցցե մեծ... կեցցե իր արդարությունը եւ կեցցե Ուսման Չորքը եւ Պարսկաստանի ժողովուրդը... Եւ խոշոր տառերով վերջացրի կեցցե "ԻՐԱՆ" հայրենիքը եւ կեցցե այն իղեպիզմը, որ մեր հայրենի Պարսկաստանի ժողովրդին մեզ հասցնելու է ԳԵՐ-ԶԱՂԱԶԱԿԻԹՈՒԹՅԱՆ Դարպասներին: Ստորագրեցի; Ջինվորական Թ. Ղարախանյան... Գյուղ Աղբուլաղ, Չարմահալ...

Քանի օր սպասեցի, դպրոցը մի օր արձակեցի, գյուղի պահակին *-ղաշտվանին-* գտա, գյուղի մարդկանցից երեք անուն տվի եւ ապասպրեցի այդ երեք հոգի թասիքով ծնողների մոտ գնա, իմ կողմից ասի որ իրենց ծառ կտրելու ստուգելը եւ մեկ հատ էլ ավելորդ ստոց վերցնեն, իրենց էշերով փախանները դրած մոտս գան եւ պնդեցի որ գյուղամիջով անցնելիս ստոցները թագվված պահեն որ չտեսնվի... այս մարդիկ գիտեին որ ամեն անգամ երբ պարտականություն էի հանձնարարում, վերջում *-եւ իմ հաշվին-* մի լավ սեղան էին նստելու այս մասին միայն գյուղի միակ խանութպանը գիտեր որ արդար ոչխարի յուրով չամշով փլավ պիտի եփել տար. եւ սփռոցը լցնեւ ճոխ ուտելիքներով ինքն էլ մասնակցեւ: Երբ ամենքս նոր դպրոցի առանց կտուրի ու անգրուխ դպրոցի մօտ հավաքվեցինք արդէն գիտեինք որ մի ծառ կտրելու պատմություն կա, խոսեցի ասելով «Սիրելի ազիզ ու չարքաշ եղբայրներ դպրոցի կտուրը բաց է մնացել եւ քսան երկու գերանի պետք ունենք...գնանք աղբյուրի մոտ բախչեն որ նախկին հայ գյուղացիք են տնկել բարեգործության համար, կտրենք բերենք, ապասպրեցի որ մեկ մեկ աղբյուրի մոտի բախչեն մտնեն եւ գյուղի պահակն ու ես էլ միանանք իրենց...կայծակի արագությամբ քիչ անց քսան երկու չինարի պես շիտակ ու երկար ծառեր կտրվեցին չվաններով չորս-չորս ամրացվեցին էշերի փախաներ կողքերին եւ նախքան իրիկնապահ քաշվեցին դէպի նոր դպրոց եւ ելարանից բարձրացան դրվեցին դպրոցի պատերի գլխին: Հանգիստ շունչ քաշեցինք եւ իրենց հիշեցրի որ գիշերը սեղան է բացվելու ամենքիս համար եւ կսպասեմ իրենց:

Վանիկ Բաղդասարյան

**Թմար Փանոսյան
Հայերեն-պարսկերեն առածանի**
زیانزدهای ارمنی-فارسی
تالیف تمار پانوسیان

- 71- Ես խմեցի, դու հարբեցիր:
Ժամից ես եմ գալիս, քարոզը դու ես կարդում:
من می خورم و تو می کنی بد مستی.
- 72- Գլուխը սաղ լինի, գլխարկ շատ կճարվի:
سر باشد کلاه بسیار است.

- 73- Մեկին պուտ-պուտ, մեկին փուլթ-փուլթ:
یکی از سیری می میرد، یکی از گرسنگی.
- 74- Շունը տիրոջը չի ճանաչում:
سگ صاحبش را نمی شناسد.(خر تو خر)
- 75- Էշ նստելը մի ամոթ, վեր գալն երկու:
خر سواری عیب، از خر زمین خوردن دو عیب.

نویسنده و پیشگوت کشور در گذشت

تهران- لئون میناسیان از نویسندگان و پژوهشگران پیشگوت کشورروز گذشته دار فانی را وداع گفت.

روبرت بگلریان گفت: انگیزه سیری ناپذیر وی در کاوش مسائل گذشته ارمنه، جدیت و پیگیری برای مکتوب کردن و تاریخ نگاری و تنوع زمینه های فعالیتش وی را از سایر تاریخ نویسان ارمنه برجسته می کند.

در این آیین سیبوه سرکیسیان اسقف اعظم تهران نیز بیانیه ای قرائت کرد. بیانیه تسلیت اسقف ارمنه لبنان در باره در گذشت لئون میناسیان نیز در این آیین توسط اسقف اعظم ارمنه اصفهان و جنوب ایران خوانده شد.

لئون میناسیان سال ۱۲۹۹ خورشیدی در روستای ارمنی نشین خویگان شهرستان فریدن استان اصفهان در خانواده ای فرهنگی به دنیا آمد. پدرش زارع و معلم بود و تحصیلات ابتدایی را در خویگان و دوران دبیرستان را در مدارس ملی ارمنه جلفا و کالج اصفهان که امروز دبیرستان ادب نامیده می شود، ادامه داد و پس از آن به مدت ۱۰ سال در خویگان تدریس کرد. وی همزمان چند سال مدیریت سیار دبیرستان های روستاهای ارمنه فریدن را به عهده داشت. علاقه اش به چاپ، موزه داری و تاریخ نویسی ارمنه موجب شد که از محل تولدش به اصفهان بیاید و کتابی را در موضوع اولین چاپخانه ایران و فهرست چاپخانه های اصفهان به نگارش در آورد.

در سال ۱۳۲۴ خورشیدی برابر با سال ۱۹۴۵ میلادی کتابخانه ملی ابویان را تأسیس کرد و از آنجا که به تدریس علاقه داشت از سال ۱۳۳۰ شمسی به مدت ۳۰ سال در مدارس ملی ارمنه جلفا تدریس کرد تا بازنشسته شد.

توانمندی ها و علاقه او به تاریخ ارمنه و اصفهان، باعث شد که در اصفهان از سال ۱۳۴۶ خورشیدی به عنوان سرپرست افتخاری موزه ارمنه جلفا و از سال ۱۳۵۱ به مدیریت چاپخانه جلفا برگزیده شود و پس از بازنشستگی از سال ۱۳۵۹ مسوولیت کتابخانه کلیسای وانک نیز به او واگذار شد. میناسیان به نگاشتن تاریخ ارمنه بسیار علاقه مند تر شده بود، چون به گفته خودش در اصفهان بودن به آنها هویت و پیشینه تاریخی می داد به همین خاطر بیش از هزار مقاله و رساله از او در نیم قرن گذشته در نشریات و مجلات مختلف به چاپ رسید.

به گزارش خبرنگار فرهنگی ایرنا، این نویسنده روز ۳۱ دسامبر در اصفهان درگذشت.

میناسیان متولد سال ۱۲۹۹ خورشیدی در روستای ارمنی نشین خویگان در شهرستان فریدن استان اصفهان بود. از میناسیان امروز بیش از ۱۰۰ اثر در دسترس محققان و پژوهشگران قرار گرفته که از مهم ترین آنها می توان به ارمنیان اصفهان، تاریخ جلفای اصفهان، تاریخ ارمنیان جلفای اصفهان در ۱۴۰ سال اخیر (۱۹۹۶-۱۸۵۶)، ۲ فرمان از حضرت رسول(ص) و حضرت امیرالمؤمنین(ع) و بسیاری از آثار دیگر اشاره کرد. نگارش قریب به هزار مقاله که عمدتاً در روزنامه آلیک و دیگر روزنامه ها به چاپ رسیده از دیگر فعالیت های ارزشمند لئون میناسیان می باشد. لئون میناسیان به جهت فعالیت های ارزشمندش مفتخر به گرفتن مدال سنت مسروپ به نام مخترع خط ارمنی از دست جناب کاتولیکوس خورن شده و سال ۱۹۹۷-۱۹۹۶ به عنوان مرد سال در مرکز بیوگرافی انگلستان شناخته شده است. تاریخ سیصدوپنجاه ساله ارمنه فریدن، تاریخچه اولین چاپخانه ایران در جلفای اصفهان از سال ۱۶۳۸ تا ۱۹۷۲ میلادی، چهار کتاب از سرابندگان و نوازندگان ارمنی فریدن، صومعه های ارمنه ایران، تاریخ ارمنیان جلفای اصفهان در یکصد و چهل سال اخیر ۱۹۹۶-۱۸۵۶، دو فرمان از حضرت رسول و حضرت امیرالمؤمنین و ارمنیان ایران از جمله آثار ادبی بجای مانده از میناسیان است.

تاریخ نویسی ارمنه به خاک سپرده شد

اصفهان- پیکر لئون میناسیان، تاریخ نویس ارمنه روز سه شنبه در اصفهان به خاک سپرده شد.

به گزارش ایرنا، در آیین خاکسپاری این مورخ ارمنی، اسقف اعظم اصفهان و جنوب ایران، اسقف اعظم تهران، نماینده ارمنه در مجلس شورای اسلامی و تعداد زیادی از ارمنه و فرهنگ دوستان اصفهانی حضور داشتند. نماینده ارمنه اصفهان در مجلس شورای اسلامی در این آیین اظهار کرد: میناسیان یک محقق خود ساخته بود که جلوه هایی از فرهنگ و هنر ارمنه ایران را مکتوب کرد.

عملیات اجرایی طرح خط آهن ارمنستان - ایران آغاز شد

مسکو - عملیات اجرایی طرح خط آهن ارمنستان - ایران طی آیینی ویژه از سوی طرف ارمنی آغاز شد.

به گزارش ایرنا به نقل از گزارش خبرگزاری آرمن پرس ارمنستان، در این آیین گایگیک بگلریان وزیر حمل و نقل ارمنستان به دستور سرژ سرکیسیان رئیس جمهوری این کشور، آغاز اجرای طرح خط آهن ارمنستان - ایران را اعلام کرد.

بر پایه این گزارش، وزیر حمل و نقل ارمنستان و ژوزف بارکوفسکی رئیس شرکت راسیا اف.زدی (مجری طرح خط آهن ارمنستان-ایران) یادداشت تفاهمی را با عنوان همکاری منطقه ای برای توسعه خط آهن جنوب ارمنستان امضا کردند.

خط آهن ارمنستان-ایران به طول ۳۱۶ کیلومتر خواهد بود و از حومه شهر گاوار در ساحل دریاچه سوان ارمنستان تا شهر مگری این کشور در ساحل رودخانه ارس و گذرگاه مرزی با ایران کشیده می شود. این خط آهن دارای یک مسیر رفت و برگشت خواهد بود و قطارهای برقی در آن تردد می کنند.

خط آهن مذکور در منطقه گاوار به خط آهن مرکزی ارمنستان متصل می شود. همچنین در چارچوب این طرح در خط آهن ارمنستان-ایران، از شهر سیسان نیز قطارهای برقی تا شهر مگری در مسیری به طول ۱۱۰ کیلومتر در حرکت خواهند بود.

هزینه اجرای این طرح سه میلیارد دلار برآورد شده است که شرکت راسیا اف.زدی آن را تامین می کند و این شرکت با یک شرکت چینی به نام شرکت احداث تاسیسات مواصلاتی چین تفاهم نامه ای را امضا کرده است که مطابق آن شرکت چینی پیمانکار طرح خواهد بود.

ژوزف بارکوفسکی رئیس شرکت راسیا اف.زدی در جمع خبرنگاران گفت که خط آهن ارمنستان-ایران بخشی از طرح راهگذر حمل و نقل بین المللی شمال - جنوب خواهد بود که از هند و از طریق ایران و روسیه به اروپای شمالی کشیده می شود.

به گزارش رسانه های خبری ارمنستان، خط آهن ارمنستان - ایران، بنادر ایران در خلیج فارس را از طریق ارمنستان و گرجستان به بنادر دریای سیاه متصل خواهد کرد.

از معروفترین این نوشته ها شاهنامه خوانی ، داستانهایی از تبریز ، زنان جلفا ، تاریخ ایران شناسی و آرامنه شناسی ، موزه ، صنعت چاپ ، تاریخ آرامنه و اصفهان ، ترجمه تاریخ جلفای اصفهان تاریخ مدارس ملی آرامنه در جلفا ، زرگرهای جلفای اصفهان ، صنوف آرامنه در اصفهان ، مؤسسه های آرامنه ایران ، فهرست کتاب های خطی موزه آرامنه جلفا ، چهار کتاب از سرایندگان و نوازندگان ارمنی فریدن ، صومعه های آرامنه ایران و تاریخ فریدن بود که در سال ۱۳۶۲ از طرف انجمن ادبی گروگ ملید در بیروت بعنوان کتاب برتر انتخاب و به چاپ رسیداد در سال های ۱۹۹۷ و ۱۹۹۸ از سوی مرکز بیوگرافی بین المللی کمبریج انگلستان و مرکز بیوگرافی کارولینای جنوبی آمریکا به عنوان مرد سال شناخته شد.

همچنین دو مدال سورپ مسروپ و یک مدال سلطنتی از کاتولیکس خانه سیلیسی لبنان در سال ۲۰۰۰ میلادی دریافت کرده است. میناسیان تا آخرین روزهای زندگی خود نیز دست از تحقیق و نگارش بر نداشت و در خانه خود که بسیار به موزه شبیه بود در محله جلفای اصفهان با ماشین تایپ قدیمی اش که تنها همدم و همراهش بود، روزگار گذراند تا اینکه بامداد روز دو شنبه ۱۱ دی ماه ۱۳۹۱ در سن ۹۲ سالگی در اصفهان در گذشت.

افق راهبردی روابط مسکو-ایروان

گروه تحقیق و تفسیر خبر - گسترش زمینه های همکاری دو جانبه میان روسیه و ارمنستان، طی سال های اخیر، نشان می دهد که دو کشور به پیشرفت افق مناسبات راهبردی با یکدیگر می اندیشند.

با گذشت بیش از دو دهه از برقراری روابط دیپلماتیک میان روسیه و ارمنستان، این روزها شاهد گسترش هر چه بیشتر این مناسبات هستیم. در این رابطه به ویژه تلاش روسیه برای بهبود روز افزون روابط با ایروان، کاملاً مشهود است. به نظر می رسد که ارمنستان به عنوان کشوری در قفقاز جنوبی که با قرار داشتن در میان دریای سیاه و دریای خزر، مرز میان آسیا و اروپا نیز محسوب می شود، از اهمیت بالایی برای روسیه برخوردار است. از سوی دیگر، ثبات در ارمنستان به حفظ محیطی باثبات و آرام در قفقاز جنوبی کمک می کند و امنیت و ثبات در این منطقه بسیار مورد علاقه روسیه است.

این در حالی است که نزدیکی ارمنستان به روسیه برای ایروان نیز سودمند خواهد بود. ارمنستان به دلیل محصور بودن میان دو رقیب منطقه ای از جمله آذربایجان و ترکیه، نیازمند پشتیبانی همه جانبه روسیه برای حفظ امنیت خود است. در این رابطه بسیاری از کارشناسان، حفظ امنیت منطقه ای ارمنستان را در گرو همکاری نزدیک و دوستی پایدار با روسیه می دانند.

به گزارش تارنمای خبری صدای روسیه در اوایل آوریل سال ۲۰۱۲ میلادی (اواسط فروردین ۱۳۹۱)، از زمان به رسمیت شناخته شدن استقلال ارمنستان از سوی روسیه (هجدهم دسامبر ۱۹۹۱م) و متعاقب آن برقراری روابط دیپلماتیک بین دو کشور (سوم آوریل ۱۹۹۲م) تاکنون، بیش از دو بیست قرارداد همکاری چند جانبه میان دو کشور تشکیل شده که این قراردادها بیش از همه معطوف به موافقتنامه های بین دولتی و بین ادارات داخلی در زمینه های سیاسی- نظامی، سیاسی- اقتصادی و انسانی بوده اند. به توصیف صدای روسیه، کیفیت روابط بین روسیه و ارمنستان در طول دو دهه گذشته به رتبه استراتژیک رسیده است.

هم اکنون روسیه دارای مقام اول در میان بزرگترین سرمایه گذاران خارجی در ارمنستان است.

باید خاطر نشان کرد که ماهیت کنونی روابط روسیه و ارمنستان به گسترش مناسبات دو کشور در بخش های اصلی اقتصاد ارمنستان، از جمله انرژی، حمل و نقل، مخابرات، بانکداری، بیمه و استخراج و بخش های نظامی منجر شده است.

ایجاد منطقه مشترک اقتصادی بین ایران و ارمنستان

تهران - آخرین مسائل مربوط به ایجاد منطقه مشترک اقتصادی بین ایران و ارمنستان در دیدار استاندار سیونیک ارمنستان با مدیرعامل سازمان منطقه آزاد ارس بررسی شد.

به گزارش خبرنگار اقتصادی ایرنا به نقل از سازمان منطقه آزاد ارس، سورن خاچاتوریان استاندار سیونیک در راس هیاتی تجاری اقتصادی از منطقه آزاد ارس بازدید و با صادق نجفی مدیرعامل این سازمان دیدار و گفت و گو کرد.

براساس این گزارش، دیدار هیات ارمنستانی در چارچوب امضای تفاهنامه ایجاد منطقه مشترک اقتصادی بین ایران و ارمنستان در مرز نوردوز صورت گرفت.

برپایه این گزارش، در این دیدار، استاندار سیونیک ارمنستان عدم اخذ روادید برای ورود و خروج از مرز نوردوز به منطقه آزاد ارس را مزیتی برای سفر کاری سرمایه گذاران و تولیدکنندگان ارمنی برای آشنایی با توانمندی های ارس و سرمایه گذاری در این منطقه دانست.

تیرماه سالجاری صادق نجفی با سورن خاچاتوریان تفاه نامه همکاری در زمینه های سرمایه گذاری، بازرگانی و زیست محیطی امضا کردند.

در این تفاه نامه برای ایجاد و سرمایه گذاری مشترک منطقه آزاد ارس و استان سیونیک، با تاسیس منطقه آزاد تجاری مشترک ایرانی ارمنی توافق شد.

انتظار می رود با عملیاتی شدن این محدوده و برپایه بهره مندی از قوانین منطقه آزاد ارس، فعالیت های اقتصادی و گمرکی رونق بیشتری گیرد.

محدوده نوردوز منطقه آزاد ارس در مرز ایران و ارمنستان تنها مرز زمینی این کشور با ایران است و از اهمیت بسیاری در تعاملات اقتصادی و سیاسی بین دو کشور برخوردار است. محدوده نوردوز منطقه آزاد ارس ۲۴۰ هکتار بوده و در مرحله اول ۳۰ هکتار آن جهت بهره مندی بیش از پیش از توان مرز مشترک ایران و ارمنستان در مراحل پایانی قرار دارد.

منطقه آزاد ارس در شمالغرب ایران و در مجاورت با کشورهای ارمنستان، آذربایجان و جمهوری خودمختار

و آمریکا در نزدیکی مرزهایش، آن را خطری جدی برای امنیت خود و کل منطقه بر می شمارد.

شاید به همین دلیل است که بحث ها در باره احداث سامانه موشکی مشابهی از سوی روسیه در برخی کشورها از جمله **ارمنستان** بالا گرفته است؛ به نظر می رسد روسیه که تاکنون با رایزنی های سیاسی و دیپلماتیک نتوانسته است آمریکا را از اقدامات مداخله جویانه در مناطق پیرامونی خود بر حذر دارد، حال به فکر اقدامی متقابل در به راه اندازی سامانه های موشکی در برخی کشورهای منطقه افتاده است تا در صورت نیاز از آن بهره ببرد. روسیه با داشتن روابط دوستانه با **ارمنستان** نه تنها شریکی استراتژیک در حوزه نفوذش برای خود می باید، بلکه با تقویت همه جانبه **ارمنستان** می تواند محوری قوی در منطقه قفقاز جنوبی تشکیل دهد و حداقل تا حدودی خیالش از بابت امنیت و ثبات در این منطقه آسوده گردد.

منافع ایروان از دوستی با مسکو

از طرف دیگر، دوستی میان **ارمنستان** با روسیه به عنوان کشوری قدرتمند در منطقه، تا حد زیادی ایروان را از تهدیدهای منطقه ای در مناقشه های خود با همسایگانش در امان نگاه داشته است. یکی از این مناقشه ها، مناقشه **ارمنستان** با جمهوری آذربایجان بر سر منطقه قره باغ است. منطقه کوهستانی قره باغ تا فوریه سال ۱۹۹۲ میلادی جزئی از خاک جمهوری آذربایجان به شمار می رفت و پس از آن به اشغال نظامیان **ارمنستان** در آمد.

بسیاری معتقدند که اشغال منطقه قره باغ توسط **ارمنستان** در سال ۱۹۹۲ با کمک و مساعدت روسیه انجام شد. روسیه اگرچه از آغاز مناقشه قره باغ میان **ارمنستان** و آذربایجان، کوشیده است چهره یک میانجی در حل مناقشه قره باغ را به خود گیرد، اما همواره در رابطه با مناقشه قره باغ، به گونه ای ضمنی، منافع **ارمنستان** را به عنوان دوستی قدیمی و شریکی راهبردی، بر منافع و خواست جمهوری آذربایجان در بازگرداندن شدن منطقه قره باغ به این کشور ترجیح داده است. این درحالی است که مقام های روسیه همچنان از تلاش برای حل مناقشه قره باغ سخن می گویند؛ به عنوان مثال سرگئی لاوروف وزیر امور خارجه روسیه، در اواسط دی ماه جاری در اظهاراتی که از سوی خبرگزاری اینترفاکس روسیه منتشر شد، اعلام کرد، روسیه در امور حل و فصل مناقشه قره باغ نقش فعال تری انجام خواهد داد، اما با وجود نزدیکی روز افزون جمهوری آذربایجان به غرب و فاصله گرفتن این جمهوری از مسکو، به نظر نمی رسد روسیه در حل موضوع قره باغ اقدامی به نفع باکو انجام داده و **ارمنستان** شریک استراتژیک خود را در این میان تنها بگذارد

سخن آخر

-روسیه همواره در سیاست خارجی پیچیده و اغلب واقع بینانه خود نشان داده است که دوستان راهبردی خود در منطقه را حفظ کرده و می کوشد تا از نفوذ غرب در کشورهای همپیمان خود در منطقه با استفاده از ابزارهای مختلفی که در دست دارد جلوگیری کند. از اینرو، مسکو می کوشد به طور فعال در عرصه های مختلف با **ارمنستان** به عنوان شریک دیرینه خود در منطقه همکاری کند؛ با توجه به این خواست مسکو است که در حال حاضر و با توجه به واقعیت های موجود در بستر روابط دو جانبه روسیه-**ارمنستان**، شاهد پیشرفت روابط دو کشور از وضعیت دوستی به سوی مناسبات و همکاری های گسترده استراتژیک هستیم.

و یاسف کوالنکو سفیر کنونی روسیه در **ارمنستان**، چندی پیش در گفت و گو با صدای روسیه در تحلیل مناسبات رو به گسترش روسیه و **ارمنستان** گفت: این همکاری استراتژیک به یکباره برقرار نشد. این روابط گذشته ای داشته و اکنون نیز برقرار و رو به آینده است. وی با اشاره به اهمیت دو سویه روسیه و **ارمنستان** برای یکدیگر افزود، اگر ما از ارامنه بپرسیم روسیه برای شما چیست، ارامنه پاسخ خواهند داد که روسیه ضامن امنیت آنهاست و اگر از یک روس بپرسیم **ارمنستان** برای شما چه حکمی دارد، خواهد گفت که **ارمنستان** برای روسیه به منزله آراغات و قفقاز است .

روسیه-ارمنستان از مناسبات دوستانه تا روابط استراتژیک

توسعه بعد نظامی همکاری ها، میان روسیه و **ارمنستان**، موضوع بسیار مهمی است که طی ماه های اخیر از سوی محافل رسمی و غیررسمی به خصوص روسی بسیار در باره آن صحبت شده است.

به گزارش برخی محافل خبری داخلی و روسی در بیست و ششم دی ماه جاری، ولادیمیر پوتین رییس جمهوری روسیه با پیشنهاد کابینه دولت، برای مذاکره و در نهایت امضای توافقنامه ای مربوط به توسعه همکاری های نظامی-فنی با **ارمنستان**، ضمن قابل شدن اهمیت ویژه به ایجاد سامانه دفاع هوایی مشترک میان دو کشور موافقت کرده است.

بر اساس دستور صادر شده از سوی پوتین، دولت روسیه موظف شده است تا ضمن انجام مذاکرات همه جانبه با **ارمنستان**، توافقنامه ای با مضمون توسعه همکاری های نظامی-فنی با طرف **ارمنستان** امضا کند .

یادآور می شود، در اواخر اکتبر سال گذشته میلادی (۲۰۱۲)، کابینه روسیه پیشنهادی مشابه را در خصوص امضای توافقنامه بین مقامات روسیه و قزاقستان در باره ایجاد سامانه دفاع ضدهوایی منطقه ای بین دو کشور، به پوتین ارایه داده بود که پیشنهاد اخیر مقام های دولت روسیه در خصوص ایجاد سپر دفاع موشکی مشترک میان مسکو و ایروان نیز در ادامه پیشنهاد مذکور است. رایزنی مقام های روسیه و **ارمنستان** در حاشیه نشست شورای امنیت سازمان پیمان امنیت جمعی، در اواخر آذر ماه سال جاری نیز موید تلاش مسکو برای افزایش همکاری های نظامی با **ارمنستان** است.

سیران اوهانیان وزیر دفاع **ارمنستان** و سرگئی شویگو وزیر دفاع روسیه، در این دیدار ضمن تاکید بر ادامه همکاری های نظامی، برنامه های آتی دو کشور را در این زمینه بررسی کردند. از این رو می توان حدس زد که روسیه مصمم است با انجام مذاکره با برخی کشورهای آسیای مرکزی و قفقاز از جمله **ارمنستان** و جمهوری های قرقیزستان، تاجیکستان و ازبکستان، سامانه ای تدافعی در سطح منطقه نفوذی اش ایجاد کند .

گمانه زنی ها بر آن است که استقرار چنین سامانه موشکی و دفاع ضدهوایی از سوی روسیه می تواند به تقویت توان بازدارندگی مسکو در قبال سامانه دفاع موشکی ناتو در منطقه اروپای شرقی، آسیای مرکزی و قفقاز کمک برساند. آمریکا طی سال های متمادی به دنبال جای پا در کشورهای منطقه نفوذ روسیه برای نصب تجهیزات سپر دفاع موشکی مدنظر خود است؛ ضمن اینکه مقام های واشنگتن در مواضعشان، این سامانه موشکی قاره پیما را خطری برای مسکو نمی دانند.

در مقابل روسیه ضمن مخالفت سرسخت با اجرایی شدن سامانه دفاع موشکی ناتو

صمیمیت مسیحیان و مسلمانان ایرانی نمود عینی همزیستی مسالمت آمیز ادیان است

تبریز - استاندار آذربایجان شرقی گفت: وحدت و صمیمیت میان مسیحیان و مسلمانان ایرانی نمود عینی و واقعی همزیستی مسالمت آمیز پیروان ادیان در عصر کنونی است.

احمد علیرضاییگی در دیدار با خلیفه کل آرامنه آذربایجان، افزود: امروز جهانیان در کنار هم بودن مسلمانان و مسیحیان ساکن در ایران را به دقت نظاره می کنند و برای وی نشان دادن زندگی راحت و آسوده خود باید همچنان در این مسیر حرکت کنیم گفت: روابط حسنه، نزدیک و بدون قید و شرط مسیحیان و مسلمانان هموطن ساکن در اقلیم ایران برای دشمنان کشور مایه یاس و ناامیدی است علیرضاییگی ایجاد روابط دوستانه و نزدیک اقتصادی، سیاسی و اجتماعی با را یکی از اولویت های مهم مدیریت آذربایجان شرقی برشمرد و یاد ارمنستان جمهوری آوری کرد: ما بر این باوریم که ملت های دو کشور در یک ظرف تاریخی پیوسته قرار بسیار بارز و قابل ارمنستان وی ادامه داد: گذشته تاریخی دو ملت ایران و دارند ملاحظه در ابعاد مختلف است و این موضوع حاکی از همزیستی درست و اصولی دو ملت تاریخی و باستانی است.

ماهنامه ارمنی - فارسی زبان

لوپس

صاحب امتیاز، مدیر مسئول و سردبیر

ادیك باغداساریان

نشانی نشریه: تهران صندوق پستی ۹۴۸۸-۱۵۸۷۵

پست الکترونیکی: louys_monthly@yahoo.com

نشانی اینترنت: www.louysonline.com

چاپ احسان - تهران خیابان انقلاب شماره ۱۱۴۸ کدپستی ۶۳۵۶۱-۱۳۱۵۷ تلفن ۶۶۴۹۵۷۶۱

۲۰ صفحه تک شماره ۵۰۰ تومان

اشتراک مجله: تک شماره ۵۰۰ تومان، ایران یک سال ۶۰۰۰ تومان خارج ۵۰ دلار

شماره حساب ۱۴۰۶۸۶۴۹۲ بانک تجارت شعبه مجیدیه سه راه آرامنه

- ♦ مقالات و دیدگاه های مندرج در ماهنامه «لوپس» لزوماً بیانگر موضع مدیر مسئول و هیئت سردبیری نیست.
- ♦ مقالات، عکس ها و مطالب رسیده باز گردانده نمی شود.
- ♦ نشریه در حکم و اصلاح مقاله ها مجاز است.
- ♦ استفاده از مطالب «ماهنامه لوپس» با ذکر ماخذ آزاد است.

در گذرگاه تاریخ

منبع: مجموعه اسناد تاریخی نژادکشی ارمنیان در امپراتوری عثمانی - ایروان ۱۹۹۱

گردآوری و ویرایش: پرفسور آکادمیسین م.گ. نرسیسیان

ترجمه: ادیک باغداساریان (ا.گرماتیک)

گزیده

نامه وزیر امور خارجه روسیه به سفیر این کشور در استامبول

۱۰ ماه مه ۱۹۰۷

ارزروم نوامبر ۱۸۹۵ عکس از و. ل. ساختلین

بر پایه جدید ترین گزارش های نمایندگی های کنسولی روسیه در ارزروم، بیتلیس و وان اوضاع ساکنان ارمنی در مناطق همجوار مرز روسیه و ترکیه بسیار وخیم است. چنانکه پیداست مقامات محلی ترکیه، خود اقدام به تشدید و خامت اوضاع مبادرت می ورزند و برنامه هایی را به اجرا در می آورند مه به کشتار همگانی ارمنیان منجر می گردد. چنین رویدادهایی بدون شک به فرار دسته جمعی مردم به روسیه می انجامد، چنان که در سالهای ۹۶-۱۸۹۵ روی داد. جنبش مهاجرت هم اکنون نیز در میان ارمنیان گسترش چشمگیری دارد...

ایزولسکی

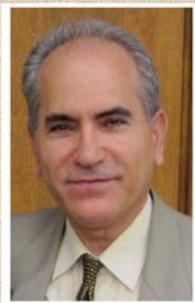
آوارگان و پناهندگان ارمنی

Լույս է տեսել
Դր.Էդիկ Բաղդասարյանի
«Իրանահայ Համայնքի
Ամբողջական Պատմություն»-ը
10 հատորով

դիմել edbagh@yahoo.com

1-818-627-8643

1-647-204-2414

Էդիկ Բաղդասարյան

Ի

Էդիկ Բաղդասարյան

Հ

Իրանահայ Համայնքի
Ամբողջական Պատմություն

Ա

10 հատորով

Հատոր I

Գ

ISBN : 978-0-9880585-9-0

WWW.Edic-Baghdasarian.com

1

Թեհրան-Տորոնտո-Երևան
2012